

UCHWAŁA NR XXII/217/20
RADY POWIATU W WADOWICACH

z dnia 29 grudnia 2020 r.

w sprawie przyjęcia „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023” w Powiecie Wadowickim

Na podstawie art. 4 ust.1 pkt 3a i 4 oraz art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2020r. poz. 920) i art. 180 pkt 1, art. 182 ust.6 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. 2020 r. poz.821) **Rada Powiatu w Wadowicach uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się „Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023” w Powiecie Wadowickim, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Wadowicach.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Powiatu:
Z. Kaczyńska

Załącznik do uchwały Nr XXII/217/20
Rady Powiatu w Wadowicach
z dnia 29 grudnia 2020 r.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023

Wadowice 2020

Spis Treści

Wstęp	3
I. Podstawowe założenia programowe.....	4
1.1. Podstawy prawne Programu	4
1.2. Zadania powiatu w zakresie organizacji systemu pieczy zastępczej	4
1.3. Instytucje zaangażowane w realizację Programu	5
1.4. Adresaci Programu	6
1.5. Czas i miejsce realizacji Programu.....	6
1.6. Finansowanie Programu	6
II. Diagnoza społeczno-demograficzna ludności Powiatu Wadowickiego	7
2.1. Struktura ludności.....	7
2.2. Wybrane elementy systemu wsparcia dziecka i rodziny w gminach Powiatu Wadowickiego	12
III. Organizacja systemu pieczy zastępczej w Powiecie Wadowickim w latach 2017-2019	23
3.1. Zadania Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej.....	24
3.2. Rodzinna piecza zastępcza	32
3.2.1. Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2021-2023.....	40
3.3. Instytucjonalna piecza zastępcza	41
3.4. Świadczenia i odpłatności	43
3.5. Usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej	46
IV. Analiza SWOT	49
V. Cele Programu.....	50
VI. Monitoring i ewaluacja	55
Spis ilustracji.....	56
Spis tabel	56
Spis wykresów	57
Spis rysunków.....	57

Wstęp

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023 jest dokumentem strategicznym Powiatu Wadowickiego, w którym omówiono najważniejsze zagadnienia związane z organizacją systemu pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 180 ust. 1 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, samorząd powiatowy opracowuje 3-letnie programy, zawierające diagnozę funkcjonującego systemu, prognozę oraz plan działania dla poszczególnych podmiotów go realizujących. Koordynatorem i głównym realizatorem Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wadowicach, jako Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej. Dokument ten jest spójny z obowiązującymi aktami prawnymi, zarówno na szczeblu centralnym, jak i lokalnym, w tym także z Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wadowickim na lata 2017 – 2024 i stanowi kontynuację założeń Programu opracowanego na lata 2018-2020.

Głównym założeniem niniejszego dokumentu jest rozwój funkcjonującego systemu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz poprawa jakości świadczonych usług społecznych przez podmioty do tego powołane. Jak wynika z założeń ustawowych, umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno być ostatecznością stosowaną po wyczerpaniu wszystkich możliwości wsparcia rodziny biologicznej. Nowelizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zakłada umożliwienie każdej, nie tylko dotkniętej kryzysem, rodzinie wychowującej dziecko korzystanie ze wsparcia gminy (m.in. asystenta rodziny, poradnictwa, rodzin wspierających czy placówek wsparcia dziennego). Jeśli jednak koniecznym staje się zapewnienie dziecku opieki w formie pobytu w rodzinnej bądź instytucjonalnej pieczy zastępczej, należy dokładać wszelkich starań, aby otrzymało ono kompleksową pomoc i wsparcie, także po uzyskaniu pełnoletności. Aby usprawnić współpracę międzyinstytucjonalną podmiotów powołanych do realizacji zadań wynikających z ww. ustawy, cele programowe podzielono na pięć bloków tematycznych dotyczących:

1. rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej funkcjonujących na terenie powiatu wadowickiego
2. rozbudowy sieci wsparcia istniejących rodzin zastępczych
3. podnoszenia standardów opiekuńczo-wychowawczych w instytucjonalnej pieczy zastępczej
4. pomocy pełnoletnim wychowankom rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia
5. podniesienia jakości świadczonych usług w zakresie wsparcia dziecka i rodziny w środowisku naturalnym.

Kierunki działań na lata 2021-2023 zawarte w powyższych celach, zostały poparte dogłębną analizą danych demograficznych oraz statystycznych na płaszczyźnie gminnej i powiatowej. Uwzględniając wszelkie zmiany zachodzące w funkcjonowaniu społeczeństwa w skali makro i mikrospołecznej oraz okoliczności zewnętrznych wpływających na jakość życia rodzinnego osób objętych wsparciem, uznano iż Program w latach obowiązywania może ulegać modyfikacji i rozbudowie w celu zwiększenia jego skuteczności.

I. Podstawowe założenia programowe

1.1. Podstawy prawne Programu

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2009 r. nr 114 poz. 946);
2. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359);
3. Konwencja o Prawach Dziecka;
4. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821);
5. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876);
6. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 920);
7. Ustawa z dnia 29 lipca o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218, 956);
8. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277, z 2020 r. poz. 1492);
9. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r. poz. 852, 1655, 1818, z 2020 r. poz. 322, 1337, 1493);
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057);
11. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407);
12. Program „Rodzina 500 plus”;
13. Program „Dobry Start”;
14. Program „Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”;
15. „Małopolski Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do 2020 r.”
16. „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wadowickim na lata 2014-2020”.

1.2. Zadania powiatu w zakresie organizacji systemu pieczy zastępczej

Na mocy art. 180 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu w kontekście pieczy zastępczej należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- 2) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych;

- 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- 7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
 - a) grup wsparcia,
 - b) specjalistycznego poradnictwa;
- 8) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- 9) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
- 10) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
- 11) finansowanie:
 - a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu;
 - b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne;
 - c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

1.3. Instytucje zaangażowane w realizację Programu

Organem koordynującym działania w ramach Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wadowicach. Wśród podmiotów i instytucji realizujących poszczególne zadania należy wymienić:

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wadowicach;
2. Starostwo Powiatowe w Wadowicach;
3. Instytucje systemu pomocy społecznej szczebla gminnego, m.in. poprzez działania podejmowane przez asystentów rodziny i pracowników socjalnych;
4. Przedstawiciele placówek oświatowych;
5. Organizacje pożytku publicznego;
6. Organy administracji samorządowej;
7. Kościoły i związki wyznaniowe;
8. Sąd;
9. Policja;
10. Prokuratura;
11. Jednostki służby zdrowia;
12. Wolontariusze;
13. Lokalne media;

14. Inne osoby fizyczne, firmy i instytucje, wspierające rozwój rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu wadowickiego.

1.4. Adresaci Programu

1. Rodziny zastępcze z małoletnimi dziećmi i pełnoletnimi wychowankami pozostającymi w rodzinnej pieczy zastępczej.
2. Jednostki realizujące zadania w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej.
3. Dzieci umieszczone w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.
4. Usamodzielniani/pełnoletni wychowankowie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.
5. Rodzice biologiczni, rodzeństwo i dalsi krewni dzieci umieszczonych w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

1.5. Czas i miejsce realizacji Programu

Realizacja programu przewidziana jest na lata 2021-2023 Miejscem realizacji Programu jest teren Powiatu Wadowickiego.

1.6. Finansowanie Programu

Zgodnie z założeniami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do zadań własnych powiatu należy realizacja zadań z zakresu zapewniania opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej. Aby móc w pełni zrealizować zamierzone cele, niezbędnym staje się pozyskanie wystarczających nakładów finansowych. Podstawowym źródłem finansowania niniejszego Programu będą środki zabezpieczone w budżecie PCPR w Wadowicach oraz:

- a) środki przyznane przez samorząd powiatowy w Wadowicach poza ww.;
- b) dotacje celowe z budżetu państwa służące wsparciu jednostek samorządu terytorialnego w budowaniu lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną;
- c) środki finansowe z budżetu państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych powiatu;
- d) środki finansowe pozyskane z funduszy unijnych;
- e) środki finansowe samorządów gminnych, zobowiązanych do współfinansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej;
- f) środki finansowe innych powiatów, zobowiązanych do zwrotu wydatków za pobyt dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na terenie powiatu wadowickiego;
- g) środki finansowe pochodzące z opłat za pobyt dziecka w pieczy zastępczej dokonywanych przez rodziców biologicznych;
- h) wsparcie finansowe i rzeczowe pozyskane od lokalnych firm, instytucji, darczyńców.

II. Diagnoza społeczno-demograficzna ludności Powiatu Wadowickiego

2.1. Struktura ludności

Powiat Wadowicki jest położony w zachodniej części województwa małopolskiego. Graniczy z 7 powiatami: chrzanowskim, oświęcimskim, myślenickim, suskim, krakowskim ziemskim, (należącymi do województwa małopolskiego) oraz żywieckim i bielskim ziemskim (województwo śląskie). W skład powiatu wchodzi 10 gmin: Andrychów, Brzeźnica, Kalwaria Zebrzydowska, Lanckorona, Mucharz, Spytkowice, Stryszów, Tomice Wadowice, i Wieprz. Powierzchnia powiatu zajmuje 4,4 % powierzchni województwa i wynosi 645 km², Siedzibą władz jest miasto Wadowice.

Rysunek 1. Umiejscowienie Powiatu Wadowickiego na tle województwa małopolskiego oraz gminy wchodzące w skład Powiatu.

Źródło: www.osp.org.pl

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. Powiat Wadowicki liczył 160 006 mieszkańców, w tym 78527 mężczyzn i 81479 kobiet. Współczynnik feminizacji wynosił 104. Gęstość zaludnienia na terenie Powiatu wynosiła 248 osób/km². Największy odsetek ludności zamieszkiwał w Gminie Andrychów. Gminą, w której odnotowano najniższą liczbę mieszkańców, była gmina Mucharz.

Tabela 1. Powiat Wadowicki – wybrane dane demograficzne za lata 2017-2019.

Wskaźnik	2017	2018	2019
Gęstość zaludnienia	248	248	248
Wskaźnik urbanizacji	27,49%	27,2%	27%
Feminizacji	104,01	103,97	103,75
Maskulinizacji	96,5	96,18	96,37

Źródło: Dane GUS.

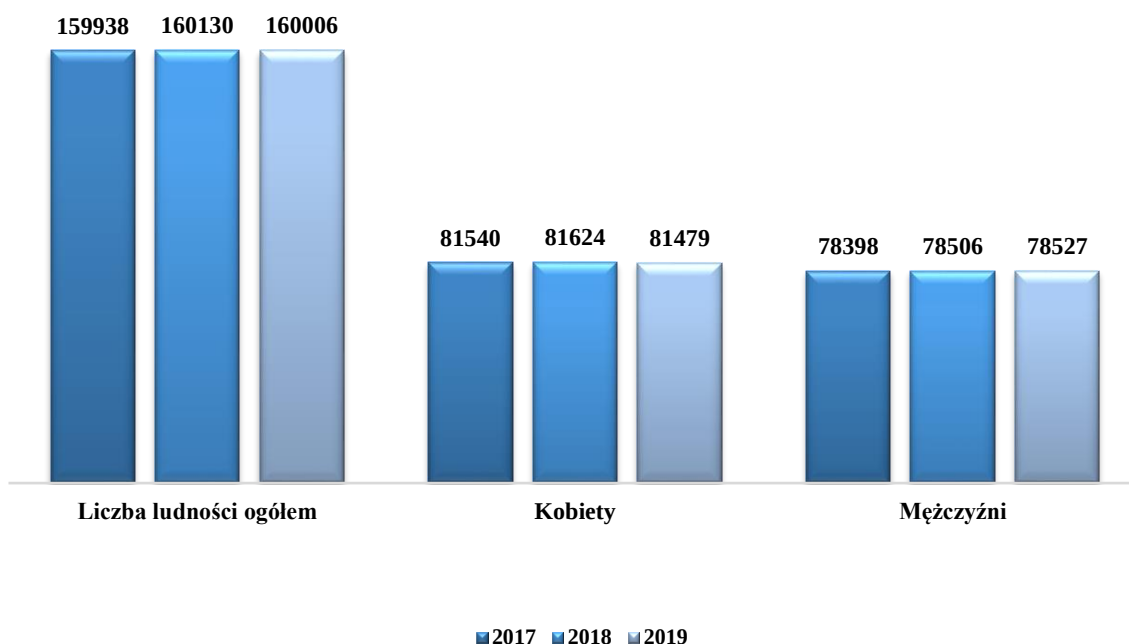
Rysunek 2. Gminy Powiatu Wadowickiego.

Źródło: www.gminy.pl

Do roku 2018 utrzymywała się tendencja wzrostowa dot. liczebności ludności powiatu i wyniosła 160 130 osób. W roku 2019 zanotowano spadek o 124 osoby. Fakt ten jest powiązany głównie z malejącą liczbą urodzeń oraz wzrostem liczby zgonów. Na przestrzeni ostatni trzech lat wzrosła liczba mieszkańców powiatu płci męskiej.

Wykres 1. Liczba ludności Powiatu Wadowickiego z podziałem na płeć w latach 2017-2019.

Źródło: Dane GUS.

O 82 osoby zmalała liczba urodzeń żywych w 2019 r. w stosunku do roku 2018. Spadek odnotowano zarówno w odniesieniu do noworodków płci męskiej, jak i żeńskiej. W powiecie utrzymuje się ogólnokrajowa tendencja dotycząca przewagi liczebnej urodzeń żywych dzieci płci męskiej. W roku 2018 odnotowano wzrost ogólnej liczby zgonów w stosunku do roku poprzedzającego, który dotyczył 77 osób. O 23 zmalała liczba zgonów w roku 2019. W latach poddanych analizie utrzymywał się dodatni przyrost naturalny, który jednakowoż ulegał stopniowemu zmniejszeniu. Największy spadek współczynnika odnotowano w roku 2018. Różnica w stosunku do roku 2017 wyniosła 131 osób. Łączny bilans przyrostu naturalnego w latach 2017-2019 to + 570 osób.

Tabela 2. Ruch naturalny ludności w Powiecie Wadowickim w latach 2017-2019.

Rok	2017	2018	2019
Urodzenia żywe	1848	1794	1766
Mężczyźni	959	937	938
Kobiety	889	857	828
Na 1000 ludności	11,57	11,22	11,03
Zgony ogółem	1569	1646	1623
Mężczyźni	805	850	842
Kobiety	764	796	781
Na 1000 ludności	9,82	10,29	10,14
Zgony niemowląt	6	7	5
Mężczyźni	1	3	4
Kobiety	5	4	1
Na 1000 ludności	3,25	3,9	2,8
Przyrost naturalny	279	148	143

Źródło: Dane GUS.

Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym utrzymywał się na stałym poziomie 19,8 %. Mała natomiast liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Z roku na rok wzrasta tym samym wskaźnik obciążenia demograficznego.

Tabela 3. Obciążenie demograficzne ludności Powiatu Wadowickiego.

Rok	Ludność ogółem	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Wskaźnik obciążenia demograficznego
2017	159938	19,8%	61,9%	18,3%	61,5
2018	160130	19,8%	61,5%	18,7%	62,5
2019	160006	19,8%	61,0%	19,2%	63,9

Źródło: Dane GUS.

Poddając szczegółowej analizie liczbę mieszkańców Powiatu Wadowickiego w poszczególnych grupach wiekowych, można zauważyć, że w latach 2017-2019 stopniowo wzrastała liczba dzieci w wieku od 0-2 lat. Z kolei liczba dzieci w wieku 3-6 lat malała. Różnica liczby mieszkańców powiatu w wieku 7-12 lat w okresie poddanym analizie wyniosła +193. Nieznaczny spadek odnotowano w grupie nastolatków w wieku 13-15 lat oraz znacznie bardziej zauważalny w grupie osób 16-19 lat, który wyniósł 369 osób. Podobna tendencja utrzymuje się w grupach wiekowych 20-24 lata i 25-34 lata. Spadek liczby mieszkańców dla powyższych kategorii wyniósł łącznie: -1847 osób. Co roku wzrastała także liczba osób w wieku 35-54 lata, dając wynik: +1056. Wśród ludności w wieku 55-64 lata odnotowano spadek o 256 osób. Znacząco wzrosła liczba mieszkańców Powiatu Wadowickiego w wieku powyżej 65 lat, której łączny wynik to 1348 osób. W tej kategorii wiekowej przeważają kobiety. Zmiany zachodzące w strukturze demograficznej powiatu mają swoje odzwierciedlenie w potrzebach związanych z organizacją systemu pieczy zastępczej, ponieważ wpływają one na liczbę dzieci w poszczególnych kategoriach wiekowych, co do których zachodzi konieczność umieszczenia w zastępczym środowisku wychowawczym, bądź udzielenia wsparcia w procesie usamodzielnienia, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Ponadto może wskazywać na wiek ewentualnych kandydatów zgłaszających gotowość do sprawowania opieki w formie pieczy zastępczej.

Tabela 4. Ludność Powiatu Wadowickiego w poszczególnych kategoriach wiekowych w latach 2017-2019.

Wiek	Kategoria	2017	2018	2019
0-2	Ogółem	5195	5295	5376
	Mężczyźni	2717	2777	2818
	Kobiety	2478	2518	2558
3-6	Ogółem	6963	6896	6775
	Mężczyźni	3614	3567	3542
	Kobiety	3349	3302	3233
07-12	Ogółem	11020	11147	11213
	Mężczyźni	5600	5629	5672
	Kobiety	5420	5518	5541
13-15	Ogółem	5052	5012	5002
	Mężczyźni	2593	2555	2600
	Kobiety	2459	2457	2402
16-19	Ogółem	7082	6870	6713
	Mężczyźni	3655	3545	3402
	Kobiety	3427	3325	3311
20-24	Ogółem	10029	9755	9458
	Mężczyźni	5117	5022	4919
	Kobiety	4912	4733	4539
25-34	Ogółem	24697	24177	23421
	Mężczyźni	12631	12410	12052
	Kobiety	12066	11767	11369
35-44	Ogółem	24642	25039	25154
	Mężczyźni	12592	12758	12829
	Kobiety	12050	12281	12325
45-54	Ogółem	20488	20686	21032
	Mężczyźni	10361	10505	10632
	Kobiety	10127	10181	10400
55-64	Ogółem	20819	20689	20563
	Mężczyźni	10102	10018	10028
	Kobiety	10717	10671	10535
65 i więcej	Ogółem	23951	24591	25299
	Mężczyźni	9416	9720	10033
	Kobiety	14535	14871	15266

Źródło: Dane GUS.

Tabela 5. Ludność Powiatu Wadowickiego w poszczególnych kategoriach wiekowych w latach 2017-2019.

Wiek	Kategoria	2017	2018	2019
Ludność w wieku przedprodukcyjnym 14 lat i mniej	Ogółem	26523	26640	26750
	Mężczyźni	13615	13706	13800
	Kobiety	12908	12934	12950
Ludność w wieku produkcyjnym (15-59 lat – kobiety, 15-64 lata mężczyźni)	Ogółem	104159	103525	102556
	Mężczyźni	55367	55080	54694
	Kobiety	48792	48445	47865
Ludność w wieku poprodukcyjnym	Ogółem	29256	29965	30700
	Mężczyźni	9416	9720	10033
	Kobiety	19840	20245	20667

Źródło: Dane GUS.

Mieszkańcy Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019 znacznie częściej za miejsce swojego docelowego zamieszkania wybierali obszary wiejskie. Systematycznie spadała liczba osób osiedlających się w miastach powiatu. Tendencja ta może wpływać na rozmieszczenie rodzinnych środowisk zastępczych na terenie powiatu.

Tabela 6. Ludność wiejska i miejska Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.

Wiek	Kategoria	2017	2018	2019
Ludność	Ogółem	159938	160130	160006
Ludność na wiejska	Ogółem	115969	116581	116805
	Mężczyźni	57414	57723	57908
	Kobiety	58555	58858	58897
Ludność miejska	Ogółem	43969	43549	43201
	Mężczyźni	20984	20783	20619
	Kobiety	22985	22766	22582

Źródło: Dane GUS.

W latach 2017-2019 w Powiecie Wadowickim utrzymywało się ujemne saldo migracji stałej, zarówno wewnętrznej, jak i zagranicznej. W roku 2017 wyniosło ono łącznie: -46 osób, w roku 2018: -183 osoby, a w 2019 roku: -163 osoby.

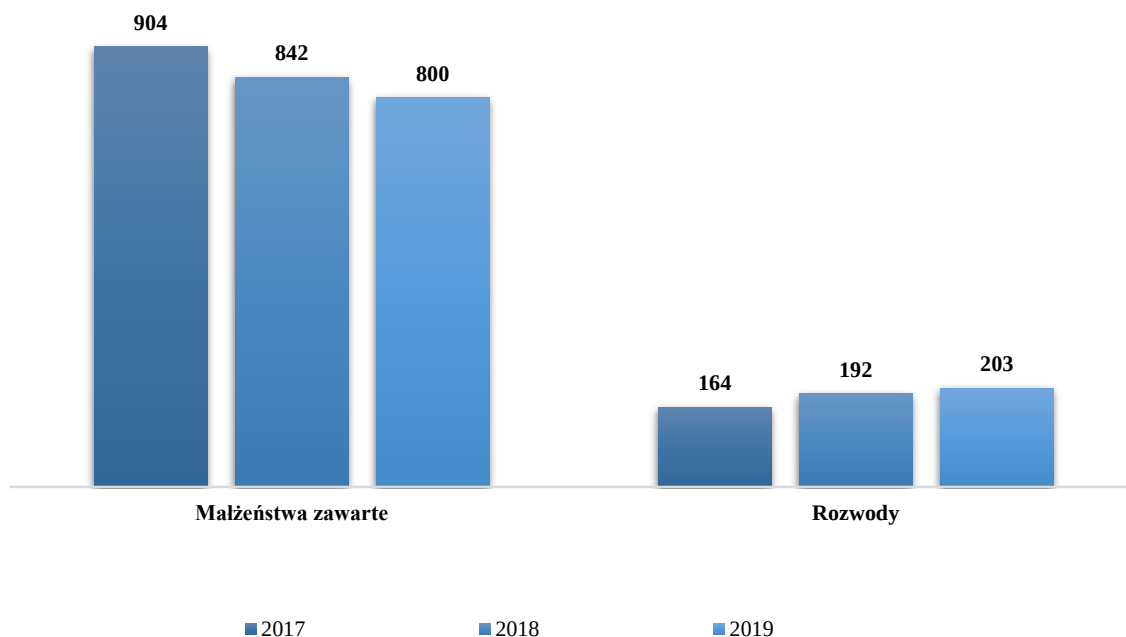
Tabela 7. Migracje na pobyt stały w Powiecie Wadowickim w latach 2017-2019.

Migracje na pobyt stały								
		wewn. napływ	wewn. odpływ	saldo migracji wewn.	zagr. imigracja	zagr. emigracja	saldo migracji zagr.	ogólne saldo migracji stałej
2017	Ogółem	1548	1567	-19	44	71	-27	-46
	Kobiety	821	836	-15	17	30	-13	-18
	Mężczyźni	727	731	-4	27	41	-14	-28
2018	Ogółem	1445	1632	-187	62	58	4	-183
	Kobiety	764	870	-106	24	31	-7	-70
	Mężczyźni	681	762	-81	38	27	11	-113
2019	Ogółem	1552	1712	-160	49	52	-3	-163
	Kobiety	785	908	-123	20	26	-6	-129
	Mężczyźni	767	804	-37	29	26	3	-34

Źródło: Dane GUS.

Na przestrzeni lat 2017-2019 odnotowano spadek zawieranych związków małżeńskich wśród ludności Powiatu Wadowickiego. W roku 2017 na małżeństwo zdecydowały się 904 pary. W 2018 r. były to już 842 pary. Z kolei w roku 2019 zawarto 800 związków małżeńskich. Jest to ogólnokrajowa tendencja, będąca wynikiem m.in. niżu demograficznego, decydowania się na tworzenie wolnych związków kohabitacyjnych, bądź konkubinackich, podejmowania decyzji o zawarciu związku małżeńskiego w wieku późniejszym, z uwagi na edukację i karierę zawodową, ogólny spadek zaufania do instytucji małżeństwa.

Wykres 2. Małżeństwa zawarte i rozwody wśród ludności Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.

Źródło: Dane GUS.

O kryzysie współczesnych małżeństw i rodzin może także świadczyć rosnąca liczba rozwodów, która nie ominęła mieszkańców powiatu. W roku 2017 w powiecie orzeczono 164 rozwody. Rok później na rozwiązanie małżeństwa zdecydowały się 192 pary. W 2019 roku liczba rozwodów w powiecie wadowickim wzrosła do 203.

2.2. Wybrane elementy systemu wsparcia dziecka i rodziny w gminach Powiatu Wadowickiego

Gmina jest jednostką samorządową, której jednym z zadań jest praca z rodziną, poprzez wyznaczoną do tego instytucję, najczęściej ośrodek pomocy społecznej. W skład Powiatu Wadowickiego wchodzi 10 gmin, z których każda podejmuje działania ukierunkowane na wsparcie rodzin i dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji, poprzez powołanie odpowiednich jednostek samorządowych, działających w obszarze pomocy społecznej. Ponadto w ramach współpracy międzysektorowej, jednostki gminne korzystają z oferty organizacji pożytku publicznego, którym nierzadko zlecane są zadania z zakresu wspierania dziecka i rodziny. Od jakości ww. współpracy zależy w głównej mierze skuteczność podejmowanych oddziaływań oraz liczba osób korzystających. W poniższej tabeli przedstawiono wykaz instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny w poszczególnych gminach Powiatu Wadowickiego.

Tabela 8. Instytucje i podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny w Powiecie Wadowickim.

Gmina	Nazwa instytucji lub podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny	Adres
Andrychów	Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie	ul. Starowiejska 22b, 34-120 Andrychów
Brzeźnica	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzeźnicy	ul. Krakowska 111, 34-114 Brzeźnica
Kalwaria Zebrzydowska	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kalwarii Zebrzydowskiej	Al. Jana Pawła II 7, 34-130 Kalwaria Zebrzydowska
Lanckorona	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lanckoronie	ul. 3-go Maja 11, 34-143 Lanckorona
Mucharz	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mucharzu	Mucharz 226, 34-106 Mucharz
Spytkowice	Gminny Ośrodek pomocy Społecznej w Spytkowicach	ul. Zamkowa 12, 34-116 Spytkowice
Stryśzów	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stryśzowie	Stryśzów 557, 34-146 Stryśzów
	Gminny Ośrodek Kultury w Stryśzowie z siedzibą w Stroniu	Stronie 260, 34-145 Stronie
Tomice	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomicach	ul. Wadowicka 49, 34-100 Tomice
Wadowice	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach	ul. E. i K. Wojtyłów 4, 34-100 Wadowice
	Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych „DAĆ SZANSE” w Wadowicach	ul. Kochanowskiego 42, 34-100 Wadowice
	Stowarzyszenie Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Wadowicach	ul. Teatralna 1, 34-100 Wadowice
	Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodzin z Nazaretu, Prowincja Krakowska	ul. Lwowska 31, 34-100 Wadowice
	Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska	ul. Karmelicka 31, 34-100 Wadowice
Wieprz	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wieprzu	ul. Wadowicka 4, 34-122 Wieprz
	Gminny Ośrodek Kultury w Wieprzu	ul. Centralna 7, 34-122 Wieprz

Źródło: Opracowanie własne.

Aby zapobiec pogłębianiu się problemów dzieci i rodzin oraz konieczności umieszczenia małoletnich dzieci poza ich naturalnym środowiskiem rodzinnym, istnieje konieczność prowadzenia działań prewencyjnych na poziomie gminnym. W zapisach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadzono następujące priorytety dla gmin, w ramach ich działalności profilaktycznej. Są to przede wszystkim:

1. Obowiązek opracowania i realizowania przez samorządy gminne lokalnych programów wspierania rodziny;
2. Tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności, wsparcia i pomocy ze strony asystenta rodziny,
 - b) zapewnienie dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - c) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania dla rodzin wspierających, prowadzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym (placówek w formie opiekuńczej, np.: koła zainteresowań, świetlice, kluby i ogniska

wychowawcze oraz placówek w formie specjalistycznej organizujących zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne).

Jak wynika z danych przedstawionych w poniższej tabeli, we wszystkich gminach powiatu uchwalono Gminne Programy Wspierania Rodziny. Można zatem przypuszczać, iż działania ukierunkowane na poprawę sytuacji życiowej dzieci i rodzin w poszczególnych gminach powiatu zaplanowano i oparto na dogłębnej analizie sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz demograficznej mieszkańców.

Tabela 9. Obowiązujące Gminne Programy Wspierania Rodziny w gminach Powiatu Wadowickiego.

Opracowany Gminny Program Wspierania Rodziny		
Gmina	Uchwała Rady Gminy	Okres obowiązywania
Andrychów	Uchwała Rady Miejskiej w Andrychowie z dnia 25.01.2018 r., Nr XLIII-440-18	2018-2020
Brzeźnica	Uchwała Rady Gminy Brzeźnica z dnia 27.11.2019 r., Nr XIII/106/2019	2019-2021
Kalwaria Zebrzydowska	Uchwała Rady Miejskiej w Kalwarii Zebrzydowskiej z dnia 25.06.2019 r. Nr VII/59/19	2019-2021
Lanckorona	Uchwała Rady Gminy Lanckorona z dnia 30.12.2019 r., Nr XIII/94/2019	2019-2021
Mucharz	Uchwała Rady Gminy Mucharz z dnia 28.02.2018 r., Nr XXIV/222/2018	2018-2020
Spytkowice	Uchwała Rady Gminy Spytkowice z dnia 30.06.2020 r., Nr XVIII/169/20	2020-2022
Stryków	Uchwała Rady Gminy Stryków z dnia 08.05.2019 r., Nr VII/39/2019	2019-2021
Tomice	Uchwała Rady Gminy Tomice z dnia 26.04.2019 r., Nr VII/77/2019	2019-2021
Wadowice	Uchwała Rady Miejskiej w Wadowicach z dnia 27.03.2019 r., Nr VI/44/2019	2019-2021
Wieprz	Uchwała Rady Gminy Wieprz dnia 25.02.2020 r., Nr XIII/122/2020	2020-2023

Źródło: Opracowanie własne PCPR na podstawie danych z OPS Powiatu Wadowickiego.

Jak wynika z danych zgromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny, w latach 2017-2019, rodziny z terenu Powiatu Wadowickiego najczęściej korzystały z pomocy społecznej w związku z doświadczaniem długotrwałej lub ciężkiej choroby, niepełnosprawności i trudnej sytuacji materialnej. Znacząco zmalał odsetek rodzin dotkniętych problemem bezrobocia, zwracających się o wsparcie. Ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w 2017 roku pomocy udzielono 701 rodzinom, w 2018 roku 629 rodzinom, a w 2019 roku 555 rodzinom. W ramach świadczeń na rzecz ochrony macierzyństwa z pomocy skorzystały 373 rodziny w 2017 roku. W kolejnych latach było to 340 i 311 rodzin. Niemal o połowę zmalała liczba rodzin korzystających ze specjalistycznego wsparcia w związku z doświadczaniem przemocy w rodzinie. Niezmiennie ze wsparcia instytucji pomocy społecznej korzystają członkowie rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu i narkomanii.

Tabela 10. Liczba rodzin z terenu Powiatu Wadowickiego, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc w latach 2017-2019 - według przyczyn.

Powód korzystania z pomocy społecznej	2017	2018	2019
Ubóstwo	1544	1338	1205
Bezdomność	97	101	102
Potrzeba ochrony macierzyństwa	373	340	311
Bezrobocie	913	761	660
Niepelnosprawność	1223	1211	1203
Długotrwała lub ciężka choroba	1473	1516	1544
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	701	629	555
Przemoc w rodzinie	77	59	41
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	1
Alkoholizm	383	369	364
Narkomania	8	9	10
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	41	30	36
Zdarzenie losowe	18	10	66
Sytuacja kryzysowa	7	8	7
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	30

Źródło: Dane GUS.

Istotnym elementem sprzyjającym poprawie jakości życia rodzin wielodzietnych z terenu Powiatu Wadowickiego jest Program Karta Dużej Rodziny, dzięki któremu rodziny, w których wychowuje się 3 i więcej małoletnich dzieci, mogą uzyskać zniżki i ulgi w placówkach handlowych, punktach usługowych i turystycznych oraz instytucjach kultury. W latach 2017-2019 z tej formy wsparcia korzystało odpowiednio w 2017 roku - 2433 rodziny, w 2018 roku – 2766 rodzin oraz w 2019 roku – 5610 rodzin.

Tabela 11. Rodziny z terenu Powiatu Wadowickiego posiadające Kartę Dużej Rodziny.

2017	2018	2019
2433	2766	5610

Źródło: Dane GUS.

W roku 2019 odnotowano dynamiczny rozwój sieci Placówek Wsparcia Dziennego na terenie powiatu. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego, na terenie Powiatu Wadowickiego pod koniec 2019 roku funkcjonowało 31 Placówek Wsparcia Dziennego, w których ze specjalistycznego wsparcia mogło jednocześnie korzystać 617-ro dzieci. W ramach zajęć w placówkach udzielano specjalistycznej pomocy dzieciom szczególnie narażonym na niedostosowanie społeczne i demoralizację, oraz wymagającym wsparcia w realizacji obowiązku szkolnego, organizacji czasu wolnego lub pomocy w nawiązywaniu relacji rówieśniczych. Ważnym uzupełnieniem pracy kadry ww. placówek było wsparcie ze strony wolontariuszy.

Tabela 12. Placówki Wsparcia Dziennego funkcjonujące na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.

Rok	2017	2018	2019
Liczba Placówek Wsparcia Dziennego	5	5	31
Liczba miejsc	119	137	617
Liczba osób korzystających w roku sprawozdawczym	174	224	730
Liczba osób korzystających stan na dzień 31.XII	133	167	672
Liczba wolontariuszy w roku sprawozdawczym	33	39	38

Źródło: Dane GUS.

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz placówek wsparcia dziennego oraz świetlic środowiskowych i instytucji kultury, udzielających wsparcia najmłodszym mieszkańcom powiatu i ich rodzinom, uznanych przez ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu, za te które stanowią istotny element lokalnego systemu wspierania dziecka i rodziny.

Tabela 13 Wykaz placówek wsparcia dziennego i instytucji działających na rzecz dzieci i rodzin z terenu Powiatu Wadowickiego wskazanych przez ośrodki pomocy społecznej

Gmina	Nazwa placówki wsparcia Dziennego	Adres	Organ prowadzący placówkę wsparcia dziennego	Liczba miejsc	Liczba osób korzystających	Godziny otwarcia
Andrychów	Świetlica Środowiskowo-Socjoterapeutyczna	ul. Metalowców 10, 34-100 Andrychów	Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie	45	53	od poniedziałku do piątku w godzinach 12 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
Brzeźnica	Placówka Wsparcia Dziennego w Brzeźnicy wraz z 5 filiami działającymi przy szkołach w Paszkówce, Sosnowicach, Marcyporębie, Łączanach i Tłuczani	ul. Krakowska 109, 34-114 Brzeźnica	Stowarzyszenie Nowa Perspektywa, ul. Kazimierza Wielkiego 31, 38-340 Biecz	180	291	od poniedziałku do piątku w godzinach 7 ⁰⁰ -17 ⁰⁰
Kalwaria Zebrzydowska	Placówka Wsparcia Dziennego Dolandia	Stanisław Dolny 496, 34-130 Kalwaria Zebrzydowska	Stowarzyszenie Mieszkańców Dolany na Ludowo i Sportowo	30	brak danych	od poniedziałku do piątku i w wybrane soboty w godzinach: 13 ⁰⁰ -20 ⁰⁰ (w roku szkolnym), 11 ⁰⁰ -18 ⁰⁰ (w czasie ferii zimowych i wakacji)
Lanckorona	Brak					
Mucharz	Świetlica podwórkowa „Upalisko” w Mucharzu	Mucharz	Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska, ul. Karmelicka 31 31-131 Kraków	15	15	Funkcjonuje cały rok, w godzinach dostosowanych do potrzeb dzieci i rodziców (zgodnie z zapisem § 5 Statutu Placówki Wsparcia Dziennego)

Spytkowice	Świetlica Wiejska	Miejsce, ul. Piotra i Pawła, 34-116 Spytkowice	Gminny Ośrodek Kultury w Spytkowicach		166	we wtorki i czwartki w godzinach 14 ⁰⁰ -16 ⁰⁰
	Klub Krasnala	Miejsce, ul. Piotra i Pawła, 34-116 Spytkowice	Gminny Ośrodek Kultury w Spytkowicach		14	we środy w godzinach 15 ⁰⁰ -16 ³⁰
	Świetlice szkolne działające przy Zespołach Szkolno-Przedszkolnych	w Spytkowicach, Miejscu, Bachowicach i Ryczowie		brak danych	brak danych	brak danych
Stryków	Brak					
Tomice	W Gminie Tomice pozyskano środki na działalność placówek wsparcia dziennego dla łącznie 120 dzieci, które zostaną uruchomione w miejscowościach Tomice i Woźniki					
Wadowice	Świetlica Integracyjno-Terapeutyczna „SZANSA” w Wadowicach	os. XX-lecia Konstytucji RP 19/1, 34-100 Wadowice	Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów „DAĆ SZANSĘ” w Wadowicach	50	50	od poniedziałku do piątku w godzinach 15 ⁰⁰ -18 ⁰⁰ w soboty w godzinach 9 ⁰⁰ -13 ⁰⁰
	Świetlica Integracyjna – Koło Dzieci Niepełnosprawnych w Wadowicach	ul. Marcina Wadowity 4, 34-100 Wadowice	Stowarzyszenie Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Wadowicach	12	12	od poniedziałku do środy w godzinach 15 ⁰⁰ -18 ³⁰ w czwartki i piątki w godzinach 12 ⁰⁰ -17 ⁰⁰ w soboty w godzinach 8 ⁰⁰ -13 ⁰⁰
	Środowiskowe Ognisko Wychowawcze w Wadowicach	ul. Teatralna 1, 34-100 Wadowice	Stowarzyszenie Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Wadowicach	20	20	od poniedziałku do piątku w godzinach 15 ⁰⁰ -19 ⁰⁰ w soboty zajęcia sportowe w godzinach 10 ⁰⁰ -14 ⁰⁰
	Świetlica dla Dzieci im. Jana Pawła II w Wadowicach	ul. Lwowska 27, 34-100 Wadowice	Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu, Prowincja Krakowska	30	brak danych	od poniedziałku do piątku w godzinach 12 ⁰⁰ -17 ⁰⁰
	Świetlica Podwórkowa „Bajkonators” w Wysokiej	Nie dotyczy, jest to świetlica podwórkowa. Adres ZHP Chorągiew Krakowska, ul. Karmelicka 31, 31-131 Kraków Miejsce spotkań: Szkoła Podstawowa w Wysokiej, 34-105 Wysoka 195	Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska	15	15	we czwartki w godzinach 15 ⁰⁰ -17 ⁰⁰

	Świetlica Podwórkowa „Żółte Stopy” w Wadowicach	Nie dotyczy, jest to świetlica podwórkowa. Adres ZHP Chorągiew Krakowska, ul. Karmelicka 31, 31-131 Kraków Miejsce spotkań: Siedziba Hufca Ziemi Wadowickiej, ul. Teatralna 2, 34-100 Wadowice	Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska	15	15	w soboty w godzinach 8 ³⁰ -10 ³⁰
	Świetlica Podwórkowa „Słoneczne Wilki” w Wadowicach	Nie dotyczy, jest to świetlica podwórkowa. Adres ZHP Chorągiew Krakowska, ul. Karmelicka 31, 31-131 Kraków Miejsce spotkań: Siedziba Hufca Ziemi Wadowickiej, ul. Teatralna 2, 34-100 Wadowice	Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska	15	15	w soboty w godzinach 10 ³⁰ -12 ³⁰
	Świetlica Podwórkowa „Wodni Przyjaciele” w Choczni	Nie dotyczy, jest to świetlica podwórkowa. Adres Związku Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska, ul. Karmelicka 31, 31-131 Kraków Miejsce spotkań: Szkoła Podstawowa w Choczni, ul. Główna 1, 34-123 Chocznia	Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska	15	15	w piątki w godzinach 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
Wieprz	Żłobek „Misiowy Zakątek”	ul. Widokowa 49, 34-108 Frydrychowice	Urząd Gminy w Wieprzu	48	48	od poniedziałku do piątku w godzinach 7 ⁰⁰ -17 ⁰⁰
	Świetlice szkolne i socjoterapeutyczne		Szkoły Podstawowe w Gminie	150	150	brak danych
	Domy Kultury w Gminie		Gminny Ośrodek Kultury	brak danych	brak danych	brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez OPS z terenu Powiatu Wadowickiego.

Na mocy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w gminach Powiatu Wadowickiego powołano funkcję asystenta rodziny, w celu zapewnienia rodzinom bezpośredniego wsparcia w trudnych sytuacjach, dotyczących rodzin, w których wychowują się małoletnie dzieci. Asystenci rodziny stanowią istotne ogniwo systemu wsparcia dziecka i rodziny. Realizują oni swoje ustawowe zadania poprzez ścisłą współpracę z rodzinami i instytucjami powołanymi do działań na rzecz osób znajdujących się w różnych sytuacjach kryzysowych. Praca asystenta z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Nierzadko stanowi ona podstawę działań skoncentrowanych na usunięciu przyczyny odebrania dziecka i jego powrotu pod pieczę rodziców.

Wśród najistotniejszych zadań powierzanych asystentowi współpracującemu z rodziną, z której dziecko przebywa w pieczy zastępczej należy wymienić:

- a) pomoc w przygotowaniu rodziny zastępczej na przyjęcie dziecka, poprzez przekazanie organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest opracowany i realizowany przez asystenta rodziny we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym;
- b) udział w przygotowaniu planu pomocy dziecku, we współpracy z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i odpowiednio rodziną zastępczą, prowadzącym rodzinny dom dziecka lub we współpracy z placówką opiekuńczo-wychowawczą (wychowawcą dziecka);
- c) udział w dokonywaniu oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej) przez zespół, w skład którego wchodzi m.in. asystent rodziny prowadzący pracę z rodziną dziecka i inne osoby wskazane w ustawie.

W Powiecie Wadowickim w latach 2017-2019 wszystkie gminy zatrudniały asystentów rodziny. Największą liczbą pracowników na wskazanym stanowisku wykazała Gmina Andrychów – w latach 2018-2019 zatrudniano w niej 4 asystentów rodziny, którzy w 2019 roku obejmowali swoim wsparciem 75 rodzin, w tym 14 przydzielonych na mocy postanowienia sądowego. Łącznie w powyższej gminie wsparciem objęto w 2019 roku 146-ro dzieci. W poniższej tabeli zawarto dane dotyczące liczby zatrudnionych asystentów rodziny we wszystkich gminach Powiatu Wadowickiego wraz z liczbą rodzin i dzieci, objętych tą formą wsparcia.

Gminy Brzeźnica, Mucharz i Wieprz wykazały, że liczba asystentów pracujących na ich terenie w latach 2017-2019 była niewystarczająca. Należy jednak zaznaczyć, że wszystkie gminy powiatu na miarę swoich możliwości wywiązywały się z nałożonych ustawowo zadań. Trudności związane z zatrudnianiem osób na stanowisku asystenta rodziny wynikały m.in. ze specyfiki samej pracy, która jest zajęciem wymagającym dużej odporności psychicznej, posiadania interdyscyplinarnej wiedzy, dyspozycyjności (praca w systemie zadaniowego czasu pracy), elastyczności i kreatywności. Niewiele osób było chętnych do podjęcia się tak odpowiedzialnych zadań. Na przestrzeni ostatnich lat obserwowano intensywną rotację kadrową na stanowisku asystenta rodziny, zwłaszcza w małych gminach wiejskich powiatu. Powodem ww. sytuacji mógł być także fakt, zatrudniania ww. ramach umowy zlecenia oraz wysokość zarobków (pensje dotowane są ze środków ministerialnych przyznawanych na określony okres czasu).

Żadna z gmin zlokalizowanych na terenie Powiatu Wadowickiego na przestrzeni ostatnich 3 lat nie utworzyła rodziny wspierającej. Ponadto w żadnej z gmin w ww. okresie pracownicy socjalnie nie wykonywali zadań asystenta.

Tabela 14. Liczba asystentów rodziny i rodzin objętych ich wsparciem na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.

Gmina	Rok	Liczba zatrudnionych asystentów	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta		Liczba dzieci w tych rodzinach	
			Ogółem	W tym przydzielonych przez Sąd	Ogółem	W tym liczba dzieci przydzielonych przez Sąd
Andrychów	2017	3	56	7	118	13
	2018	4	68	11	156	21
	2019	4	75	14	146	31
Brzeźnica	2017	1	9	1	30	3
	2018	2	13	0	39	0
	2019	1	8	0	32	0
Kalwaria Zebrzydowska	2017	1	16	1	36	3
	2018	1	15	1	34	2
	2019	1	13	2	34	5
Lanckorona	2017	1	9	1	20	1
	2018	1	8	0	23	0
	2019	1	7	0	23	0
Mucharz	2017	1	4	0	8	0
	2018	1	4	0	8	0
	2019	1	4	0	10	0
Spytkowice	2017	1	11	0	39	0
	2018	1	13	1	34	3
	2019	1	14	2	31	6
Stryszów	2017	1	5	1	7	2
	2018	1	8	1	11	2
	2019	2	7	0	11	0
Tomice	2017	1	18	2	33	5
	2018	1	12	2	26	5
	2019	1	13	1	26	3
Wadowice	2017	2	16	3	56	8
	2018	2	23	3	60	13
	2019	2	31	2	81	9
Wieprz	2017	0,75	14	4	32	6
	2018	0,75	10	4	27	6
	2019	0,75	12	5	29	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z OPS z terenu Powiatu Wadowickiego.

W ramach specjalistycznego poradnictwa świadczonego w poszczególnych gminach Powiatu Wadowickiego, mieszkańcy korzystali z bezpłatnego wsparcia psychologicznego, prawnego, pedagogicznego, a także profilaktyki i terapii uzależnień. Pomoc ta stanowiła istotny element wsparcia rodzin i dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, zagrożonych marginalizacją, niedostosowaniem społecznym i demoralizacją. Jak wynika z danych udostępnionych przez większość ośrodków pomocy społecznej, znaczna część mieszkańców powiatu otrzymała specjalistyczną pomoc. Cieszyć może fakt objęcia pomocą psychologiczną i pedagogiczną pokaźnej liczby dzieci i młodzieży. Także rodzice w związku z doświadczaniem m.in. trudności opiekuńczo-wychowawczych zwracali się po poradę do specjalistów. Ważny element stanowiły działania na rzecz rodzin i dzieci cierpiących z powodu problemu uzależnienia. W szczególności były to działania o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym oraz terapeutycznym dla osób uzależnionych i współuzależnionych.

Tabela 15. Poradnictwo specjalistyczne świadczone na rzecz dziecka i rodziny w gminach Powiatu Wadowickiego.

Gmina	Rodzaj specjalistycznej pomocy	Instytucja/Podmiot prowadzący	Adres	Liczba udzielonych porad w ciągu roku		
				2017	2018	2019
Andrychów	Poradnictwo psychologiczne dla dzieci i młodzieży	Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie	ul. Metalowców 10, 34-120 Andrychów	-	-	112 (od lipca 2019)
	Punkt konsultacyjny w zakresie systemowej terapii rodzin	Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie	ul. Metalowców 10, 34-120 Andrychów	36	52	54
	Punkt konsultacyjny w zakresie uzależnień od narkotyków oraz uzależnień behawioralnych	Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie	ul. Metalowców 10, 34-120 Andrychów	53	33	31
	Poradnictwo psychologiczne dla dorosłych	Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie	ul. Starowiejska 22b 34-120 Andrychów	375	548	540
	Poradnictwo pedagogiczne	Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie	ul. Starowiejska 22b 34-120 Andrychów	280	41	68 spotkań z 19 klientami
	Poradnictwo prawne	Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie	ul. Starowiejska 22b 34-120 Andrychów	72	72	47
	Terapia uzależnień -sesje terapii indywidualnej i grupowej	Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie	ul. Starowiejska 22b 34-120 Andrychów	Indywidualna – 217 Grupowa 43 Grupy po 12 pacjentów	Indywidualna – 176 Grupowa 80 Grupy po 12 pacjentów	Indywidualna – 271 Grupowa 43 Grupy po 12 pacjentów
Brzeźnica	Poradnictwo psychologiczne	Punkt konsultacyjny	ul. Krakowska 111, 34-114 Brzeźnica	211	239	2019
	Terapia uzależnień	Punkt konsultacyjny	ul. Krakowska 111, 34-114 Brzeźnica	260	248	233
Kalwaria Zebrzydowska	Poradnictwo psychologiczne	Punkt Wsparcia Rodziny/Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Al. Jana Pawła II 7, 34-130 Kalwaria Zebrzydowska	25	22	11
	Poradnictwo prawne	Punkt Wsparcia Rodziny/Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Al. Jana Pawła II 7, 34-130 Kalwaria Zebrzydowska	3	7	3
Lanckorona	Brak					
Mucharz	Poradnictwo psychologiczne	Urząd Gminy Mucharz	Mucharz 226, 34-106 Mucharz	65	60	66

Spytkowice	Poradnictwo psychologiczne	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spytkowicach	ul. Zamkowa 12, 34-116 Spytkowice	343	350	336
Stryków	Poradnictwo psychologiczne	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Strykowie	Stryków 557, 34-146 Stryków	82	108	110
	Terapia uzależnień	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Stryków 553, 34-146 Stryków	87	90	99
Tomice	Pomoc psychologiczna	Punkt Konsultacyjny przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomicach	ul. Wadowicka 49, 34-100 Tomice	88	67	84
Wadowice	Nie przekazano danych					
Wieprz	Poradnictwo psychologiczne	ul. Wadowicka 4, 34-122 Wieprz	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wieprzu	15	28	19
	Poradnictwo prawne	ul. Wadowicka 4, 34-122 Wieprz	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wieprzu	11	68	94
	Pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom	ul. Wadowicka 4, 34-122 Wieprz	Gminny Punkt Konsultacyjny ds. Pomocy Rodzinie i Uzależnień Alkoholowych przy GOPS w Wieprzu	115	88	96

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez OPS z terenu Powiatu Wadowickiego.

W Gminach Andrychów i Wieprz, w latach 2017-2019 funkcjonowały grupy wsparcia, oferujące pomoc swoim członkom w zakresie radzenia sobie z problemem uzależnienia od alkoholu. Dla kobiet z terenu Gminy Kalwaria Zebrzydowska utworzono grupę psychoterapeutyczną przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej.

Tabela 16. Grupy wsparcia i Grupy samopomocowe funkcjonujące na terenie gmin Powiatu Wadowickiego.

Gmina	Rodzaj Grupy	Adres	Organ prowadzący
Andrychów	Grupa wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu	ul. Metalowców 10, 34-120 Andrychów	Andrychowskie Stowarzyszenie KIS WATRA
	Grupa wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu	ul. 1 Maja 4, 34-120 Andrychów	Andrychowskie Stowarzyszenie Odnowy Psychiczej i Fizycznej KIS „Światło-Nadzieja”
Kalwaria Zebrzydowska	Grupa wsparcia dla kobiet	Al. Jana Pawła II 7, 34-130 Kalwaria Zebrzydowska	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej /punkt Wsparcia Rodziny/
Wieprz	Grupa Psychoterapeutyczna	ul. Wadowicka 4, 34-122 Wieprz	Gminny Punkt Konsultacyjny ds. Pomocy Rodzinie i Uzależnień Alkoholowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez OPS z terenu Powiatu Wadowickiego.

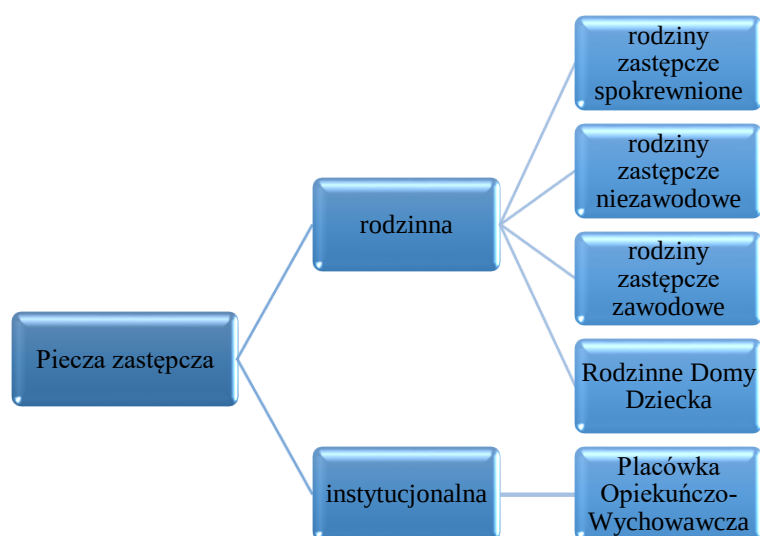
Na podstawie analizy powyższych danych demograficznych i statystycznych, nasuwa się wniosek, że dla właściwego i skutecznego działania na rzecz poprawy sytuacji dzieci i rodzin z gmin zlokalizowanych na terenie Powiatu Wadowickiego, w szczególności w sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, niezbędne jest poszerzanie i rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej oraz zatrudnianie doświadczonej kadry pracowników (przede wszystkim asystentów rodziny), wzmacniającą własne kompetencje zawodowe poprzez specjalistyczne, kierunkowe szkolenia. Niezwykle istotnym elementem sprawnego działania systemu jest rozwój specjalistycznych usług psychologicznych, pedagogicznych, prawnych, mediacyjnych i terapeutycznych oraz działania na rzecz wzrostu świadomości mieszkańców powiatu na temat miejsc, w których można uzyskać pomoc i wsparcie w sytuacji kryzysowej. Prowadzenie wielopoziomowej profilaktyki, pozwala ograniczyć liczbę osób wymagających zastosowania środków mocno ingerujących w życie rodzinne (w tym konieczności umieszczenia dziecka poza rodziną biologiczną).

III. Organizacja systemu pieczy zastępczej w Powiecie Wadowickim w latach 2017-2019

Pieczka zastępcza jest tymczasową formą opieki nad małoletnim dzieckiem, którego biologiczni rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej, lub którym ją ograniczono bądź czasowo zawieszono. Pieczka zastępcza powinna mieć charakter jedynie okresowy i wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, zmierzać do integracji dziecka z jego rodziną. Należy jednak podkreślić, iż zdarzają się sytuacje, w których dobro dziecka wymaga utrzymywania tej formy opieki aż do jego pełnoletności. Dziecko, na mocy postanowienia sądu, może zostać umieszczone w jednej z dwóch form pieczy zastępczej:

- rodzinnej;
- instytucjonalnej.

Rysunek 3. Pieczka zastępcza – podział.

Źródło: Opracowanie własne.

Zadaniem stawianym rodzinie zastępczej jest zapewnienie dziecku odpowiednich warunków do rozwoju i wychowania, dostosowanych do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju, przede wszystkim: bezpiecznych warunków bytowych, możliwości rozwoju fizycznego i społecznego, możliwości zaspokajania indywidualnych potrzeb dziecka, realizacji obowiązku szkolnego, rozwoju zainteresowań własnych, odpoczynku i spędzania wolnego czasu.

Podstawowe przepisy regulujące status rodziny zastępczej zostały ujęte w ustawie z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z Zarządzeniem Nr 90.2011 Starosty Wadowickiego z dnia 17.10.2011 r. w sprawie wyznaczenia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej zadania Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Powiecie Wadowickim realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wadowicach.

3.1. Zadania Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej

1) Prowadzenie naboru oraz kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wadowicach nieprzerwanie prowadzi ciągle i systematyczny nabór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Akcje promujące ideę rodzicielstwa zastępczego prowadzone są w oparciu o materiały edukacyjne, przekazywane do podmiotów użyteczności publicznej, a także rozpowszechniane przy okazji organizowanych konferencji i szkoleń. Informacja o poszukiwaniu kandydatów na rodziców zastępczych opublikowano również na stronie internetowej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wadowicach oraz Starostwa Powiatowego w Wadowicach. Osoby zainteresowane tematyką pieczy zastępczej kontaktują się z Organizatorem osobiście bądź telefonicznie. Celem weryfikacji zgłoszenia Kandydaci są zapraszani na spotkania z przedstawicielem Organizatora na rozmowę, podczas której przekazywane są informacje na temat obowiązujących przepisów, warunków i procedur związanych z pieczą zastępczą. W przypadku podjęcia przez osoby zainteresowane pozytywnej decyzji, rozpoczyna się procedura kwalifikacyjna do szkolenia.

W roku 2017, PCPR w Wadowicach zakwalifikował do udziału w szkoleniu dla kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowej rodziny zastępczej 9 osób, w tym 3 małżeństwa oraz 3 osoby samotne. W 2018 roku gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zgłosiło 6 małżeństw oraz 2 rodziny ustanowione już przez sąd na mocy postanowienia tymczasowego, do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej dla dzieci spokrewnionych. Po przeprowadzeniu wstępnej kwalifikacji, ostatecznie zakwalifikowano 4 małżeństwa do udziału w szkoleniu dla kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowej rodziny zastępczej, którego rozpoczęcie zaplanowano na I kwartał 2019 roku. W wyniku prowadzonych działań w 2019 roku zgłosiło się 1 małżeństwo oraz 6 rodzin ustanowionych już przez sąd na mocy postanowienia tymczasowego do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej dla dzieci, z którymi są spokrewnione.

2) Organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka

PCPR w Wadowicach w ramach działalności na rzecz rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego, prowadzi szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, na podstawie programu szkoleniowego „Rodzina” licencjonowanego przez Stowarzyszenie Rodzin Adopcyjnych i Zastępczych „Pro Familia” w Krakowie z którym tut. Centrum zawarło stosowną umowę. W ramach szkolenia organizowanych jest 10 spotkań tematycznych oraz 10-cio godzinny staż w zawodowych formach rodzinnej pieczy zastępczej. Szkolenie prowadzą pracownicy PCPR posiadający uprawnienia do organizowania i prowadzenia szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji

rodziny zastępczej. Zapraszani są także specjaliści z zakresu prawa rodzinnego, kurator sądowy, ratownik medyczny i inni w zależności od potrzeb.

Na przełomie lat 2017-2018 przeprowadzono szkolenie, które ukończyło 8 osób uzyskawszy tym samym stosowne świadectwa ukończenia szkolenia oraz zaświadczenia kwalifikacyjne do pełnienia funkcji niezawodowej rodziny zastępczej. Przeprowadzono także szkolenie uzupełniające dla kandydatów do pełnienia funkcji zawodowej rodziny zastępczej, które ukończyło jedno małżeństwo, z którym następnie została zawarta stosowna umowa. Efektem prowadzonych działań promocyjnych w latach 2018-2019 i przeprowadzonej wstępnej akceptacji kandydatów, w 2019 roku zakwalifikowano do udziału w szkoleniu dla kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowej rodziny zastępczej 5 małżeństw oraz 1 osobę samotną, tj. 11 osób. Spośród 11 osób, szkolenie ukończyło 10 osób (jedna osoba zrezygnowała w trakcie szkolenia), które uzyskały stosowne świadectwa ukończenia szkolenia oraz wydano 10 zaświadczeń kwalifikacyjnych do pełnienia funkcji niezawodowej rodziny zastępczej.

3) Przeprowadzanie analizy oraz zapewnianie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym Rodzinne Domy Dziecka

Pracownicy Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej w zależności od potrzeb dokonują kwalifikacji osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej poprzez:

- przeprowadzenie analizy sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej oraz wizyty w miejscu zamieszkania kandydatów, w celu sprawdzenia warunków mieszkaniowych i przeprowadzenia szczegółowego wywiadu ustalającego, czy spełnione zostały wymogi ustawowe do podjęcia się funkcji opiekunów zastępczych;
- przeprowadzenie konsultacji i badań psychologicznych, będących podstawą do wydania opinii o posiadaniu przez kandydata odpowiednich predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Przeprowadzona analiza sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej, opinii psychologicznej oraz zgromadzonej dokumentacji, daje podstawę do wydania przez Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej opinii o kandydatach, na mocy art. 42 ust. 1-3 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Na podstawie art. 46 ust 3 ww. ustawy Organizator co 2 lata organizuje dla osób pełniących funkcję rodziny zastępczej badania psychologiczne. Poniższa tabela przedstawia zestawienie wydanych opinii ORPZ i opinii psychologicznych w latach 2017-2019.

Tabela 17. Opinie wydane przez ORPZ w latach 2017-2019.

Rok	Liczba opinii ORPZ o kandydatach (art. 42 ust. 1-3 ustawy)	Liczba osób, które przystąpiły do badań psychologicznych (art. 46 ust. 3 ustawy)	Liczba opinii psychologicznych
2017	22	29	18
2018	17	24	15
2019	15	41	24

Źródło: Opracowanie własne.

4) Zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji

W latach 2017-2019 Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej umożliwił osobom realizującym zadania na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej podnoszenie kompetencji i umiejętności poprzez udział w szkoleniach i konferencjach poruszających tematykę, m.in. zdrowia psychicznego oraz rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży, zagrożeń wynikających z nadmiernego korzystania

z urządzeń elektronicznych, wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, a także ochrony wizerunku dziecka w ramach nowo obowiązujących przepisów dotyczących ochrony danych osobowych. Zestawienie szkoleń oraz uczestników ujęto w poniższej tabeli.

Tabela 18. Szkolenia organizowane dla podmiotów realizujących zadania w zakresie pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.

Rok	Nazwa szkolenia	Tematyka	Adresaci	Organizator
2017	„Nowe media jako źródło zagrożeń w prawidłowym wychowaniu dzieci i młodzieży”	Podniesienia świadomości opiekunów zastępczych w kwestii zagrożeń dla prawidłowego rozwoju dzieci związanych z korzystaniem z nowych technologii, zwłaszcza z telewizji, Internetu i gier komputerowych	Rodziny zastępcze i RDDz	PCPR w Wadowicach
	Konferencja Naukowa pn. „Trudne Dzieci”	Wzrost kompetencji wychowawczych osób sprawujących pieczę nad dziećmi sprawiającymi problemy opiekuńczo-wychowawcze	Rodziny zastępcze, RDDz, psychologdy, pedagogdy, logopedzi, asystenci rodzin, nauczyciele	PCPR w Wadowicach Fundacja „Promyczek” w Andrychowie
2018	„Ochrona danych osobowych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 (RODO)”	Zapoznanie rodzin z nowymi przepisami dotyczącymi kwestii ochrony danych osobowych małoletnich dzieci i ich rodzin	Rodziny zastępcze, RDDz	PCPR w Wadowicach
	„Akademia Nie-Zastąpionego Rodzica”	Warsztaty wzmacniające kompetencje wychowawcze, skierowane do opiekunów zastępczych	Uczestnicy zostali wytypowani do udziału w warsztatach na podstawie zaleceń zawartych w opiniach psychologiczno – pedagogicznych sporządzonych przez psychologa.	PCPR w Wadowicach
	Konferencja pn. „Czy to autyzm – różnicowanie zaburzeń. Wsparcie osób z niepełnosprawnością, postulaty programu „Za życiem”	Omówienie tematyki zaburzeń ze spektrum autyzmu, dostępnych form terapii i możliwości wspomagania rozwoju dziecka.	Rodziny zastępcze, RDDz, psychologdy, pedagogdy, logopedzi, asystenci rodzin, nauczyciele	PCPR w Wadowicach Fundacja „Promyczek” w Andrychowie
	„Podnoszenie kompetencji osób pracujących z adolescentami i rodziną w zakresie ochrony i promocji zdrowia psychicznego”	Najczęściej pojawiające się zaburzenia psychiczne wieku rozwojowego, dostępnych form pomocy dla dzieci i młodzieży dotkniętych problemem zaburzeń psychicznych oraz sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych wynikających z pracy z dzieckiem i rodziną, której dotyczy problem zaburzeń psychicznych	Rodziny zastępcze, RDDz, pracownicy ORPZ	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Psychiatrii „Adiutary” wraz ze ŚDS im. Św. Matki Teresy z Kalkuty w Wadowicach

	„Praca z dziećmi i młodzieżą przejawiającymi zaburzenia i ich rodzinami. Depresja dzieci i młodzieży”	Wzrost kompetencji wychowawczych osób sprawujących pieczę nad dziećmi sprawiającymi problemy opiekuńczo-wychowawcze i cierpiącymi na depresję	Osoby prowadzące RDDz	ROPS w Krakowie
2019	Konferencja Naukowa pn. „Tabletowe dzieci”	Profilaktyka uzależnień ze szczególnym uwzględnieniem uzależnień behawioralnych. najnowszych badań naukowych nad problematyką uzależnień, mechanizmów działania uzależnień, zagrożenia wirtualnego świata płynącego z Internetu, gier komputerowych oraz nowych niebezpiecznych zjawisk wynikających z nieograniczonego dostępu do nowych technologii	Rodziny zastępcze, RDDz, psycholodzy, pedagodzy, logopedzi, asystenci rodzin, nauczyciele	PCPR w Wadowicach Fundacja „Promyczek” w Andrychowie
	„Problematyka psychologii rozwojowej dzieci i młodzieży”	Wzrost kompetencji wychowawczych osób sprawujących pieczę nad dziećmi ze środowisk dysfunkcyjnych	RDDz, zawodowe rodziny zastępcze	ROPS w Krakowie

Źródło: Opracowanie własne.

5) Prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej

Rodzinom zastępczym zapewniany jest dostęp do specjalistycznego poradnictwa psychologicznego i prawnego, z którego mogą skorzystać opiekunowie zastępczy, dzieci umieszczane w rodzinnych formach pieczy zastępczej, usamodzielniani wychowankowie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej z terenu powiatu, a także członkowie rodzin dzieci przebywających w pieczy zastępczej. W tabeli zawarto dane dotyczące realizacji ww. zadania przez PCPR w Wadowicach w latach 2017-2019.

Tabela 19. Poradnictwo specjalistyczne dla osób związanych z pieczą zastępczą na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.

Rok	Poradnictwo psychologiczne			Poradnictwo prawne	
	Liczba rodzin zastępczych/liczba osób (w tym dzieci)	Liczba osób (w tym dzieci)	Liczba porad	Liczba osób	Liczba porad
2017	81	225 (146)	484	13	27
2018	100	267 (163)	601	20	34
2019	87	242 (152)	696	18	29

Źródło: Opracowanie własne.

Ponadto rodziny zastępcze w razie wystąpienia trudności w pełnieniu funkcji i obowiązków rodziny zastępczej mają możliwość skorzystania z konsultacji i wsparcia osobistego, a szczególnie telefonicznego pedagogów, koordynatorów i pozostałych pracowników PCPR. W przypadku wskazań, np. przeprowadzenia specjalistycznej diagnozy, opiekunowie zastępczy są wspierani w uzyskaniu właściwej pomocy w poradni psychologiczno– pedagogicznej, ośrodka diagnostycznym, czy u lekarza specjalisty.

6) Zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia, rodzin pomocowych oraz pomocy wolontariuszy

- a) Rodziny pomocowe** - zawodowe rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka mają możliwość skorzystania z czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem, w szczególności z powodów zdrowotnych, losowych albo zaplanowanego wypoczynku. W roku 2018 z tej możliwości skorzystała 1 zawodowa rodzina zastępcza, dla której zorganizowano opiekę rodziny pomocowej dla 6-rga dzieci. W roku następnym ww. formy wsparcia udzielono 1 zawodowej rodzinie zastępczej.
- b) Osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki** - rodziny zastępcze zawodowe i niezawodowe, w których przebywa więcej niż 3 dzieci oraz rodzinne domy dziecka, w których przebywa więcej niż 4 dzieci są obejmowane wsparciem zatrudnionych przez PCPR, w ramach umowy zlecenia, osób do pomocy. Zadania wykonywane przez te osoby dotyczą opieki nad dziećmi, pomocy w nadrobieniu zaległości edukacyjnych czy pomocy w pracach w gospodarstwie domowym. W Powiecie Wadowickim w 2018 roku na umowę zlecenie zatrudnionych było 9 osób, które świadczyły wsparcie w 8 rodzinach, natomiast w roku 2019 było to 7 osób zatrudnionych w 6 rodzinach.
- c) Grupy wsparcia** – organizowane w celu wsparcia osób pełniących funkcję rodziny zastępczej przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wadowicach, które mają na celu udzielenie wzajemnej pomocy w rozwiązywaniu problemów i trudności, wynikających ze sprawowanej funkcji. Członkowie grup wsparcia spotykają się po to, aby wzajemnie nieść sobie pomoc i oparcie w radzeniu sobie z własnymi trudnościami i problemami. Podczas spotkań rodziny miały możliwość podzielenia się swoimi doświadczeniami. Elementem tychże spotkań była także psychoedukacja opiekunów zastępczych prowadzona przez pedagogów w formie rozmów i warsztatów. Udział w grupie wsparcia jest dobrowolny. W latach 2017-2019 roku rodziny zastępcze raz na kwartał uczestniczyły w spotkaniach w ramach grup wsparcia organizowanych oddzielnie dla zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych, łącznie w ww. okresie odbyły się 32 takie spotkania.
- d) Wolontariat** - PCPR w Wadowicach nawiązało współpracę z Wadowickim Uniwersytetem Trzeciego Wieku, funkcjonującym w ramach Wadowickiego Centrum Kultury. Efektem ww. współpracy jest działalność Wolontariatu na rzecz dzieci przebywających w rodzinach zastępczych na terenie Powiatu Wadowickiego. W roku 2017 pracę wolontaryjną w ww. zakresie świadczyło 5 osób, które objęły pomocą pięcioro dzieci z rodzin romskich na terenie miasta Wadowice. W 2018 roku na rzecz pięciorga dzieci z rodzin zastępczych pomoc świadczyło 3 wolontariuszy, a rok później nawiązano współpracę z czterema wolontariuszkami, które objęły pomocą i wsparciem 6-ro dzieci przebywających w 2 rodzinach zastępczych niezawodowych i 1 spokrewnionej z terenu Powiatu Wadowickiego. Do głównych zadań Wolontariuszy należy: organizowanie czasu wolnego dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej, poprzez działania podnoszące ich kompetencje szkolne, społeczne, rozwijające motorykę małą oraz zasób słownictwa, pomoc w odrabianiu zadań domowych, przygotowania do sprawdzianów i prac pisemnych, pomoc w nauce do egzaminów, współpraca z pracownikami PCPR w Wadowicach. Zgodnie z ustaleniami Wolontariusze samodzielnie przygotowują zajęcia dostosowane do możliwości i potrzeb dzieci objętych ww. formą wsparcia. Ponadto osoby te wyraziły gotowość do wykonywania powierzonych zadań w niestandardowym wymiarze czasu, tj. głównie popołudniami. Efektem ww. oddziaływań jest zauważalna poprawa w uzyskiwanych przez małoletnich wynikach w nauce i zwiększenie kompetencji językowych (dzieci dwujęzyczne).

7) Pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu

PCPR w Wadowicach realizuje działania służące integracji istniejących rodzin zastępczych poprzez proponowanie rodzinom aktywności obejmujących możliwość udziału w grupach wsparcia, szkoleniach oraz imprezach integracyjnych, które adresowane były do wszystkich rodzin. W latach 2017-2019 w ramach obchodów Dnia Rodzicielstwa Zastępczego organizowano Pikniki Rodzinne na terenie Ośrodka Wczasowo-Rekolekcyjnego im. Jana Pawła II „Intra Silvam” w Zakrzowie. Celem obchodów tego Świąta jest zwrócenie uwagi na problem osamotnionych oraz odrzuconych dzieci. Dodatkowo ma także uhonorować wysiłek, jakiego podejmują się na co dzień Rodzice Zastępczy oraz ma być podziękowaniem za ich pracę wkładaną każdego dnia w opiekę i wychowanie dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej. Dzień ten jest także okazją do promowania rodzicielstwa zastępczego oraz integracji wszystkich rodzin zastępczych.

8) Dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej – w ramach której rodziny zastępcze, przedstawiciele ośrodka adopcyjnego, pedagodzy, psycholodzy, asystenci rodzin, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej oraz rodzice biologiczni, z wyjątkiem rodziców pozbawionych władzy rodzicielskiej omawiają aktualną sytuację życiową dzieci, opiniując zasadność ich dalszego pobytu w pieczy zastępczej. W przypadku dzieci w wieku do 3 r. ż. posiedzenia odbywają się co trzy miesiące a w przypadku dzieci starszych raz na 6 miesięcy. W 2017 roku dokonano 322 ocen sytuacji dzieci przebywających w rodzinach zastępczych, w 2018 roku było to 297 posiedzeń i tyle dokonano ocen sytuacji dzieci przebywających w rodzinach zastępczych, natomiast w 2019 roku dokonano 254 oceny.

9) Ocena rodziny zastępczej i prowadzącego rodzinny dom dziecka - Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej dokonuje oceny rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka pod względem predyspozycji do pełnienia funkcji oraz jakości wykonywanej pracy, zgodnie z art. 132 ustawy. W 2017 r. dokonano oceny 76 rodzin zastępczych, w 2018 r. 22 a w 2019 r. 18 ocen rodzin zastępczych z terenu Powiatu Wadowickiego.

10) Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną – dziecko pozbawione opieki rodziców biologicznych, najpełniej zabezpiecza adopcja. Adopcja, zwana także przysposobieniem, oznacza przyjęcie przez małżonków lub osobę samotną osieroconego dziecka. Poprzez adopcję następuje nawiązanie więzi emocjonalnych i prawnych tak, jak w rodzinie biologicznej. Dziecko odnajduje nowych rodziców, a jednocześnie nabywa prawa wynikające z Kodeksu Rodzinnego, co zabezpiecza je na całe życie. W tym celu PCPR, jako Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej kontynuuje współpracę z Ośrodkiem Adopcyjnym TPD w Krakowie w zakresie zgłaszania informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną. W 2017 roku w Ośrodku Adopcyjnym złożono 16 informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, jednak tylko w 7-iu przypadkach w celu poszukiwania rodziny przysposabiającej, w pozostałych przypadkach są to dzieci pozostające w spokrewnionych formach pieczy zastępczej i opiekunowie prawni dzieci nie wyrazili zgody na przysposobienie. Natomiast w tym okresie 5-ro dzieci zostało przysposobionych, które zostały zgłoszone do adopcji w 2016 roku. W 2018 roku przekazano informacje o 17-gu dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, jednak jedynie 9-rgu poszukiwano rodziny przysposabiającej, w pozostałych przypadkach były to dzieci pozostające w spokrewnionych rodzinach zastępczych, których opiekunowie prawni nie wyrazili zgody na przysposobienie. W 2018 roku 7-ro dzieci zostało przysposobionych, w tym 2-je zgłoszonych do adopcji w 2017 roku. Z kolei w roku 2019 zgłoszono 7 informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną. Rodziny przysposabiającej szukano dla

jednego dziecka, w stosunku do pozostałych dzieci opiekunowie prawni nie wyrazili zgody na adopcję.

11) Podnoszenie kwalifikacji przez pracowników Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej - pracownicy Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej stale podnoszą swoje kwalifikacje w zakresie pracy z rodziną i dzieckiem poprzez udział w nw. szkoleniach i konferencjach. W latach 2017-2019 wzięli udział w następujących konferencjach naukowych i szkoleniach:

Tabela 20. Zestawienie szkoleń, w których udział wzięli pracownicy ORPZ w latach 2017-2019.

Rok	Nazwa szkolenia	Organizator
2017	Konferencja pn. „Cyberprzestrzeń – uwikłani w wirtualną rzeczywistość”	PCPR w Wieliczce
	„Analiza rysunku dziecka”	MNODN Kangur w Krakowie
	„Współdziałanie asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej”	Firma szkoleniowa PRAXE na zlecenie PCPR w Wadowicach
2018	„Ochrona danych osobowych zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 (RODO)”	PCPR w Wadowicach
	„Diagnoza potrzeb rodziny i dziecka objętego pieczą zastępczą – aspekty praktyczne: metody, narzędzia, dokumentacja.”	ROPS w Krakowie
	„Praca z dziećmi/młodzieżą przejawiającą zaburzenia (emocjonalne, zachowania lub zaburzenia psychiczne) i ich rodzinami. Depresja dzieci/młodzieży.”	ROPS w Krakowie
	Konferencja pn.: „System wsparcia dziecka i rodziny”	PCPR w Wadowicach
	„Komunikacja interpersonalna w obsłudze pacjenta cierpiącego na zaburzenia psychiczne lub rodziny pacjenta”	Szpital Kliniczny im. dr Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie
	„Podnoszenie kompetencji osób pracujących z adolescentami i rodziną w zakresie ochrony i promocji zdrowia psychicznego”	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Psychiatrii „Adiutare” wraz ze ŚDS im. św. Matki Teresy z Kalkuty w Wadowicach
	Konferencja podsumowująca projekt „Podnoszenie kompetencji osób pracujących z adolescentami i rodziną w zakresie ochrony i promocji zdrowia psychicznego”	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Psychiatrii „Adiutare” wraz ze ŚDS im. św. Matki Teresy z Kalkuty w Wadowicach
2019	„Bezpieczeństwo danych osobowych w Internecie – praktyczne zastosowania”	PCPR w Wadowicach
	Warsztaty: „Metoda drzewa życia w podejściu narracyjnym” oraz „Ponad lęk – wsparcie młodzieży z doświadczeniem traumy”	Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce
	Konferencja: „Profilaktyka i zagrożenia zdrowia psychicznego małego dziecka”	Specjalistyczną Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną dla Dzieci w Wiekach Przedszkolnym

„Problematyka psychologii rozwojowej dzieci i młodzieży”	ROPS w Krakowie
„Współpraca międzyinstytucjonalna w kontekście pracy z dzieckiem i rodziną zagrożoną dysfunkcjami”	ROPS w Krakowie
„Praca z dzieckiem z zaburzonymi więziami”	ROPS w Krakowie
„Całościowe zaburzenia rozwojowe: Autyzm, Zespół Retta, Zespół Aspergera, Zespół Hellera”	ROPS w Krakowie
„Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej”	ROPS w Krakowie
„Przemoc seksualna wobec dzieci i młodzieży”	ROPS w Krakowie
Konferencja pn. „Kompetentna Gmina Andrychów wobec przemocy”	Dział Profilaktyki Środowiskowej OPS w Andrychowie oraz Gminny Zespół Interdyscyplinarny
„Opracowanie i realizacja programów usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej oraz prawa i obowiązki opiekuna usamodzielnienia”	ROPS w Krakowie
Konferencja Naukowa: „Tabletowe dzieci”	Fundacja „Promyczek” w Andrychowie i PCPR w Wadowicach

Źródło: Opracowanie własne.

- 12) **Współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z ośrodkami pomocy społecznej, sądami ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi** – PCPR w Wadowicach w ramach realizacji zadań Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej podejmuje współpracę z szeroko rozumianym środowiskiem lokalnym. Dotychczas współpracowano z placówkami oświatowymi, sądami, kuratorami sądowymi, poradniami psychologiczno – pedagogicznymi, ośrodkami pomocy społecznej, placówkami medycznymi, ośrodkiem adopcyjnym, organizacjami pozarządowymi, komendą powiatową policji, Placówką Opiekuńczo-Wychowawczą w Radoczy, Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Radoczy i innymi instytucjami działającymi w obszarze pomocy dziecku i rodzinie. Szczególnie ściśle współpracę prowadzono z III Wydziałem Rodzinnym i Nieletnich Sądu Rejonowego w Wadowicach, który wydaje postanowienia o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej. Kontynuowano także bezpośrednią współpracę z pedagogami szkolnymi, wychowawcami szkół i przedszkoli oraz ośrodkami pomocy społecznej. Dzięki zebranych informacjom koordynatorzy i pracownicy Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej mieli możliwość potwierdzenia swoich spostrzeżeń bądź zwrócenia uwagi na inne trudności wymagające pomocy, wsparcia, a czasami natychmiastowej interwencji. Organizowane były posiedzenia w celu dokonania okresowej oceny sytuacji dziecka, prowadzona była korespondencja oraz konsultacje telefoniczne służące wymianie informacji oraz wypracowania wspólnego stanowiska przy opracowywaniu planu pomocy dziecku. Często też pracownicy Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej uczestniczyli w spotkaniach organizowanych na terenie placówek oświatowych itp. W ramach doradztwa metodycznego dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu w tut. PCPR cyklicznie organizowane były, 1 raz na kwartał, spotkania w ramach Grupy Roboczej asystentów rodzin i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. W spotkaniach uczestniczą pracownicy Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej oraz przedstawiciele ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie Powiatu Wadowickiego. Takie spotkania służą wymianie doświadczeń, omówieniu aktualnych przepisów prawnych oraz nawiązaniu relacji interpersonalnych.

13) Organizowanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej - osoby usamodzielniane co najmniej na rok przed osiągnięciem pełnoletności wskazują osobę, która podejmie się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia. Niejednokrotnie zdarza się tak, że funkcję opiekuna usamodzielnienia pełnią pracownicy organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W 2017 roku opracowanych zostało 14, w 2018 roku – 9, a w 2019 roku 14 Indywidualnych Programów Usamodzielnienia. Ponadto pełnoletni wychowankowie mają możliwość skorzystania z poradnictwa specjalistycznego prawnego oraz psychologicznego w PCPR w Wadowicach, a szczególnie pedagogicznego. Wsparcie pedagogów oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej polega również na motywowaniu wychowanków do kontynuowania nauki oraz do wypełniania postanowień zawartych w programie usamodzielnienia, a także pomocy w sporządzaniu pism, wniosków do instytucji i urzędów, a także monitorowaniu sytuacji szkolnej. Koordynatorzy/pedagodzy nierzadko pełnią również, na prośbę wychowanka funkcję opiekuna usamodzielnienia.

3.2. Rodzinna piecza zastępcza

W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wadowicach w celu realizacji zadań Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej funkcjonuje Zespół ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej składający się z kierownika zespołu, pedagogów, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej sp. pracy z rodziną oraz psychologów. Ponadto w ramach umowy cywilno – prawnej zatrudniany jest psycholog, który przeprowadza badania psychologiczne kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz osób pełniących już tę rolę. Zatrudniany jest także prawnik, który zapewnia pomoc prawną osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego.

Uwzględniając rolę jaką pełnią asystenci rodziny i koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej w systemie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej co roku ogłasza Program na dofinansowanie zatrudnienia asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. W latach 2017-2019 Powiat Wadowicki, w ramach „Programu Asystent Rodziny i Koordynator Rodzinnej Pieczy Zastępczej” otrzymał dotacje na zatrudnienie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i środki te zostały wykorzystane w całości. W poniższej tabeli przedstawiono wysokość przyznanego dofinansowania.

Tabela 21. Dotacja w ramach Programu Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2017-2019.

Rok	2017	2018	2019
Kwota dotacji	55 208,33 zł	42 138,00 zł	22 786,97 zł

Źródło: Opracowanie własne.

W latach 2017-2019 liczba dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej malała. W 2017 roku w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego przebywało 211 dzieci w 116 formach rodzinnej pieczy zastępczej, w tym 85 dzieci w 62 rodzinach spokrewnionych, 63 dzieci w 44 niezawodowych, 44 dzieci przebywało w 8 rodzinach zastępczych zawodowych oraz 19 dzieci w 4 rodzinnych domach dziecka. W roku kolejnym liczba dzieci pozostających w rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Wadowickim wyniosła 199 w 113 formach rodzinnej pieczy zastępczej, w tym 85 dzieci w 60 rodzinach spokrewnionych, 59 dzieci w 42 rodzinach niezawodowych, 40 dzieci przebywało w 9 rodzinach zastępczych zawodowych, w tym 8 dzieci w 2 pogotowiach rodzinnych oraz

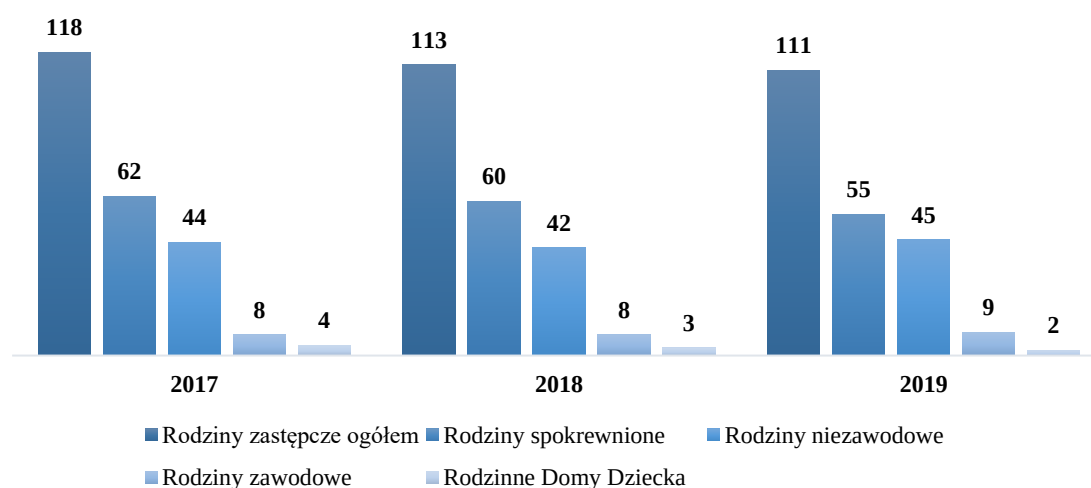
15 dzieci w 2 rodzinnych domach dziecka. W trakcie 2018 roku 1 rodzinny dom dziecka przekształcił się w zawodową rodzinę zastępczą. Z kolei w roku 2019 liczba ww. dzieci zmalała do wartości 187 - w 111 formach rodzinnej pieczy zastępczej, w tym 79 dzieci w 55 rodzinach spokrewnionych, 60 dzieci w 45 rodzinach niezawodowych, 32 dzieci przebywało w 9 rodzinach zastępczych zawodowych, w tym w 2 pogotowia rodzinnych – 4 dzieci oraz 16 dzieci w 2 rodzinnych domach dziecka. W trakcie 2019 roku 1 zawodowa rodzina zastępcza pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego została rozwiązana na wniosek osób pełniących funkcję rodziny zastępczej, a 1 zawodowa rodzina zastępcza została przekształcona w rodzinę zastępczą niezawodową.

W latach poddanych analizie zaobserwowano, że wszystkie dzieci wymagające zabezpieczenia w postaci umieszczenia w pieczy zastępczej w wieku poniżej 10 roku życia zostały umieszczone w rodzinnych formach pieczy zastępczej, natomiast w pieczy instytucjonalnej umieszczane były dzieci powyżej 10 roku życia. Małoletnie dzieci pochodzące z terenu Powiatu Wadowickiego były umieszczane w pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego. Natomiast w przypadku dzieci umieszczanych u osób spokrewnionych zamieszkujących poza terenem Powiatu Wadowickiego zostały zawarte porozumienia z innymi powiatami w kwestii ponoszenia odpłatności za ich pobyt w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

W latach 2017-2019 roku na terenie Powiatu Wadowickiego w pieczy zastępczej, zarówno w rodzinnych formach, jak również w pieczy instytucjonalnej, nie przebywały dzieci cudzoziemców.

Jak wynika z przedstawionych poniżej danych, ponad połowa wszystkich rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Wadowickiego, to rodziny spokrewnione. Nieco mniej niż 50% ogółu rodzin zastępczych stanowiły rodziny niezawodowe. Najmniej liczną grupą rodzin zastępczych na terenie powiatu stanowiły rodziny zastępcze zawodowe i Rodzinne Domy Dziecka. W latach 2017-2019 liczba rodzin zastępczych malała, w szczególności tendencja ta dotyczyła rodzin spokrewnionych i niezawodowych.

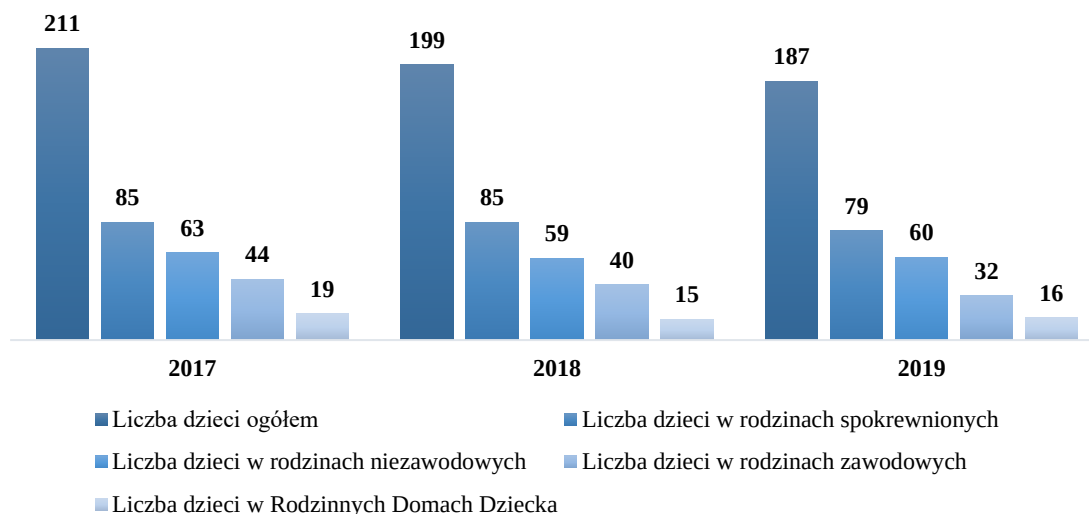
Wykres 3. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019 według typu.

Źródło: Opracowanie własne.

Analogicznie do liczby rodzin, liczba dzieci przebywających w ww. rodzinnych formach pieczy zastępczej z roku na rok malała. W roku 2017 było to 211 wychowanków. W 2018 r. ich liczba zmalała do 199. Z kolei w 2019 r. zanotowano kolejny spadek liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do wartości 187.

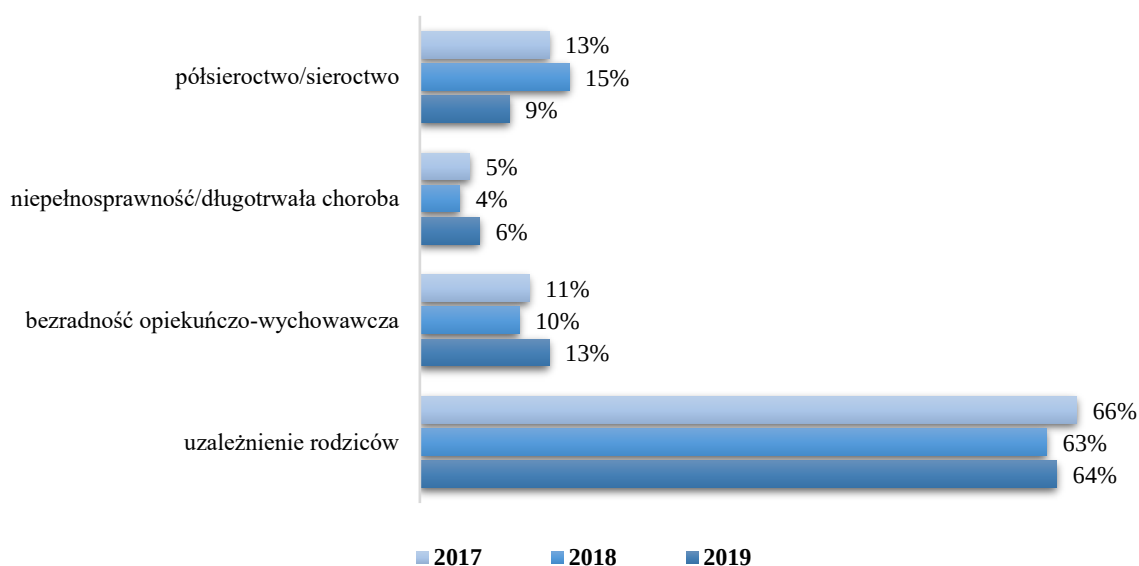
Wykres 4. Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019 w poszczególnych typach rodzin (liczba dzieci w ciągu roku).

Źródło: Opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę przyczyny umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej, można wskazać, że w przeważającej większości przypadków powodem umieszczenia są uzależnienia rodziców. Wśród kolejnych przyczyn pobytu dzieci w pieczy zastępczej można wyróżnić sieroctwo lub półsieroctwo, bezradność rodziców biologicznych w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, niepełnosprawność bądź długotrwałą lub ciężką chorobę co najmniej jednego z rodziców. Na wykresie przedstawiono jak w latach 2017-2019 przedstawiał się wynik procentowy ww. przyczyn pobytu dzieci poza środowiskiem rodzinnym.

Wykres 5. Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2017-2019 na terenie Powiatu Wadowickiego.

Źródło: Opracowanie własne.

Szczegółowy wykaz dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego z wyszczególnieniem gminy pochodzenia ujęto w Tabeli 22. W latach 2017-2019

najliczniejszą grupą wychowanków rodzin zastępczych stanowiły dzieci pochodzące z terenu Gminy Andrychów.

Tabela 22. Rodziny zastępcze w poszczególnych gminach Powiatu Wadowickiego funkcjonujące w latach 2017-2019.

Gmina	2017				2018				2019			
	S	N	Z	RDDz	S	N	Z	RDDz	S	N	Z	RDDz
Andrychów	26	17	3	1	23	14	3	1	24	16	2	1
Brzeźnica	4	0	0	0	4	0	0	0	2	0	0	0
Kalwaria Z.	8	3	0	1	5	2	0	1	3	0	0	1
Lanckorona	1	3	1	0	2	2	1	0	3	3	1	0
Mucharz	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Spytkowice	1	3	1	0	1	1	1	0	1	1	0	0
Stryków	0	2	1	0	0	1	1	0	0	4	0	0
Tomice	2	3	0	1	2	3	1	0	2	0	0	0
Wadowice	11	11	0	0	7	9	0	0	8	10	1	0
Wieprz	8	1	2	0	5	1	2	0	6	2	2	0

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie danych udostępnionych przez Sąd Rejonowy w Wadowicach można zaobserwować, że liczba wszczynanych spraw i wydawanych postanowień w zakresie ograniczenia, zawieszenia i pozbawienia władzy rodzicielskiej z roku na rok malała (Tabela 23).

Tabela 23. Liczba spraw w zakresie ograniczenia, zawieszenia i pozbawienia władzy rodzicielskiej toczących się w Sądzie Rejonowym w Wadowicach w latach 2017-2019.

Sprawa	2017		2018		2019	
	Liczba wszczętych spraw	Liczba wydanych postanowień	Liczba wszczętych spraw	Liczba wydanych postanowień	Liczba wszczętych spraw	Liczba wydanych postanowień
W zakresie ograniczenia i zawieszenia władzy rodzicielskiej	151	88	129	80	125	72
W zakresie pozbawienia władzy rodzicielskiej						

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Sąd Rejonowy w Wadowicach.

Stopniowemu zmniejszeniu ulegała także liczba dzieci, w stosunku do których wydano postanowienie o umieszczeniu w rodzinnej pieczy zastępczej. W 2019 roku odnotowano wzrost liczby postanowień Sądu Rejonowego w Wadowicach dotyczących umieszczenia 4 małoletnich w instytucjonalnej pieczy zastępczej (Tabela 24).

Tabela 24. Liczba wydanych zarządzeń przez Sąd Rejonowy w Wadowicach w zakresie umieszczenia małoletnich dzieci w pieczy zastępczej w latach 2017-2019.

	2017	2018	2019
Liczba wydanych zarządzeń w zakresie umieszczenia małoletniego w rodzinnej pieczy zastępczej	8	5	6
Liczba wydanych zarządzeń w zakresie umieszczenia małoletniego w instytucjonalnej pieczy zastępczej	1	0	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Sąd Rejonowy w Wadowicach.

Na dzień 31.12.2019 r. na terenie Powiatu Wadowickiego pieczę zastępczą sprawowały 94 rodziny, w których przebywało 159 dzieci, w tym:

- 49 rodzin zastępczych spokrewnionych – 71 dzieci;
- 36 rodzin zastępczych niezawodowych – 50 dzieci;
- 6 rodzin zastępczych zawodowych – 23 dzieci;
- 1 rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego – 3 dzieci;
- 2 Rodzinne Domy Dziecka – 12 dzieci.

W poniższej tabeli przedstawiono, jak na koniec każdego roku z okresu obowiązywania Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 r., przedstawiała się liczba rodzin zastępczych, dzieci w nich umieszczanych oraz liczby umieszczeń w danym roku.

Tabela 25. Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w latach 2012–2019.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin zastępczych	140	133	132	124	126	116	113	111
	120*	118*	109*	112*	107*	108*	94*	94*
Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	226	229	220	217	222	211	199	187
	192*	183*	187*	187*	183*	180*	156*	159*
Liczba dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych w skali roku	34	38	39	33	35	29	21	27

* Stan na dzień 31.XII. danego roku

Źródło: Opracowanie własne.

Analizując dane dotyczące wieku dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego można zauważyć, iż najliczniejszą grupę wśród wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2017-2019 stanowiły osoby w okresie dorastania 14 – 17 lat oraz dzieci i młodzież w wieku 7 – 13 lat. Na tej podstawie wnioskować można, iż nadal w ciągu najbliższych lat głównym zadaniem PCPR w Wadowicach będzie koncentracja na dorastających wychowankach pieczy zastępczej oraz pomoc w procesie ich usamodzielnienia. Natomiast problemy, z jakimi mogą się spotkać opiekunowie zastępczy będą dotyczyły zagrożeń związanych z okresem dojrzewania t.j. motywowania dzieci do nauki, wpływu nowych technologii na funkcjonowanie dziecka, problematyki uzależnień, dlatego kolejnym zadaniem powinno być podejmowanie działań z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania niepożądanym sytuacjom wychowawczym.

Analiza danych za okres od 2012 roku do 2019 roku wskazuje, iż zarówno liczba dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jak również liczba funkcjonujących rodzin zastępczych ma tendencję zniżkową. Podobnie rzecz się ma w przypadku liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych w skali roku, która w ostatnich trzech latach spada w porównaniu z liczbą wcześniejszych umieszczeń. Powodem ww. sytuacji może być niż demograficzny, spadek liczby zawieranych małżeństw oraz wzrastająca liczba rozwodów.

Tabela 26. Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.

Rok	Dzieci w pieczy zastępczej w wieku:	w rodzinach zastępczych spokrewnionych	w rodzinach zastępczych niezawodowych	w rodzinach zastępczych zawodowych	w Rodzinnych Domach Dziecka	OGÓŁEM
2017	Ogółem	74	57	33	16	180
	poniżej 1 roku	0	0	2	1	3
	1 – 3 lat	5	2	6	2	15
	4 – 6 lat	1	1	3	1	6
	7 – 13 lat	28	16	12	4	60
	14 – 17 lat	27	20	8	4	59
	18 – 24 lata	13	18	2	4	37
2018	Ogółem	71	47	28	10	156
	poniżej 1 roku	0	0	0	0	0
	1 – 3 lat	4	1	3	0	8
	4 – 6 lat	4	0	3	0	7
	7 – 13 lat	26	14	14	3	57
	14 – 17 lat	33	17	7	2	59
	18 – 24 lata	4	15	1	5	25
2019	Ogółem	71	50	26	12	159
	poniżej 1 roku	0	0	1	0	1
	1 – 3 lat	1	0	1	2	4
	4 – 6 lat	7	1	5	0	13
	7 – 13 lat	22	17	9	2	50
	14 – 17 lat	33	19	8	3	63
	18 – 24 lata	8	13	2	5	28

Źródło: Opracowanie własne.

W latach poddanych analizie najliczniejszą grupę wiekową w każdej z kategorii tworzą osoby w wieku 51 – 60 lat. Należy zwrócić szczególną uwagę na osoby pełniące funkcję zawodowych rodzin zastępczych z racji tego, iż osoby te zbliżają się do wieku emerytalnego i istnieje ryzyko, że w momencie osiągnięcia uprawnień do świadczeń emerytalnych zrezygnują z pełnionej funkcji.

Tabela 27. Rodziny zastępcze funkcjonujące na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019 według grup wiekowych* (stan na dzień 31.XII).

		Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe	Rodzinne domy dziecka	OGÓŁEM
2017	Ogółem	56	41	6	3	106
	Do 21 lat	0	1	0	0	1
	22 – 30 lat	13	2	0	0	15
	31 – 40 lat	5	11	2	1	19
	41 – 50 lat	4	11	3	1	19
	51 – 60 lat	6	13	1	1	20
	61 – 70 lat	22	3	0	0	25
	71 lat i więcej	6	0	0	0	6

2018	Ogółem	49	34	7	2	92
	Do 21 lat	1	0	0	0	1
	22 – 30 lat	7	2	0	0	9
	31 – 40 lat	6	6	2	0	14
	41 – 50 lat	5	10	3	1	19
	51 – 60 lat	7	13	2	1	23
	61 – 70 lat	18	3	0	0	21
	71 lat i więcej	5	0	0	0	5
2019	Ogółem	49	36	7	2	94
	Do 21 lat	0	0	0	0	0
	22 – 30 lat	8	3	0	0	11
	31 – 40 lat	4	5	2	0	11
	41 – 50 lat	4	10	2	1	17
	51 – 60 lat	10	16	3	1	30
	61 – 70 lat	15	1	0	0	16
	71 lat i więcej	8	1	0	0	9

*w przypadku małżeństw uwzględniono wiek młodszego z małżonków.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 28. Działania Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej w latach 2017-2019.

Rok	Działania Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej
2017	- rozwiązano 9 rodzin zastępczych, w tym: 6 rodzin zastępczych spokrewnionych oraz 3 rodziny zastępcze niezawodowe; 1 rodzinny dom dziecka przekształcił się w zawodową rodzinę zastępczą; 1 niezawodowa rodzina zastępcza została przekształcona w zawodową rodzinę zastępczą; - powstało 10 nowych rodzin zastępczych: w tym 5 rodzin zastępczych spokrewnionych oraz 5 rodzin zastępczych niezawodowych; - umieszczono 29 dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej (2 dzieci umieszczono ponownie w rodzinie zastępczej); 31 dzieci opuściło rodzinną pieczę zastępczą, w tym: 7 dzieci powróciło pod opiekę rodziców biologicznych; 5 dzieci zostało przysposobionych; 4 dzieci zmieniło rodzinną formę pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego; 2 dzieci zostało umieszczonych w rodzinach zastępczych poza powiatem; 4 wychowanków przeszło na świadczenie na kontynuowanie nauki; 3 dzieci przeszło do instytucjonalnej pieczy zastępczej; 6 wychowanków po osiągnięciu pełnoletności opuściło rodzinną pieczę zastępczą z czego 4 pobrało wszelkie przysługujące świadczenia; 34 wychowanków opuszczających rodzinne formy pieczy zastępczej i 10 wychowanków opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą pobierało świadczenie na kontynuowanie nauki, z czego 14 osób zostało w pełni usamodzielnionych w trakcie 2017 roku.

2018	• powstało 9 nowych rodzin zastępczych: w tym 7 rodzin zastępczych spokrewnionych oraz 2 rodziny zastępcze niezawodowe; • rozwiązano 21 rodzin zastępczych, w tym: 13 rodzin zastępczych spokrewnionych oraz 8 rodzin zastępczych niezawodowych; • 1 rodzinny dom dziecka przekształcił się w zawodową rodzinę zastępczą; • umieszczono 21 dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej; • 44 dzieci opuściło rodzinną pieczę zastępczą, w tym: • 15 dzieci powróciło pod opiekę rodziców biologicznych; • 7 dzieci zostało przysposobionych; • 3 wychowanków przeszło na świadczenie na kontynuowanie nauki; • 1 dziecko przeszło do instytucjonalnej pieczy zastępczej; • 18 pełnoletnich wychowanków opuściło rodzinną pieczę zastępczą z czego 14 pobrało wszelkie przysługujące im świadczenia związane z usamodzielnieniem; • 2 wychowanków zmieniło rodzinną formę pieczy zastępczej, w tym: ○ - 1 wychowanek z RDDz przeszedł do spokrewnionej rodziny zastępczej, ○ - 1 wychowanek ze spokrewnionej rodziny zastępczej przeszedł do innej spokrewnionej rodziny zastępczej; • 31 wychowanków pobierało świadczenie na kontynuowanie nauki, w tym 20 wychowanków, którzy opuścili rodzinne formy pieczy zastępczej, 9 wychowanków opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą oraz 2 wychowanków, którzy przebywali w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.
2019	• umieszczono 27 dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej, w tym: • w spokrewnionych rodzinach zastępczych: 7 dzieci; • w niezawodowych rodzinach zastępczych: 10 dzieci; • w zawodowych rodzinach zastępczych: 4; • w rodzinnych domach dziecka: 6 dzieci; • powstało 12 nowych rodzin zastępczych: w tym 5 rodzin zastępczych spokrewnionych oraz 7 rodzin zastępczych niezawodowych; • 2 niezawodowe rodziny zastępcze funkcjonujące wcześniej na terenie innych powiatów zamieszkały na terenie Powiatu Wadowickiego; • rozwiązano 16 rodzin zastępczych, w tym: 6 rodzin zastępczych spokrewnionych, 8 rodzin zastępczych niezawodowych oraz 2 rodziny zawodowe, w tym 1 pogotowie rodzinne; • 1 rodzina zastępcza zawodowa została przekształcona w niezawodową rodzinę zastępczą; • 27 dzieci opuściło rodzinną pieczę zastępczą, w tym: ○ 8 dzieci powróciło pod opiekę rodziców biologicznych; ○ 1 dziecko zostało przysposobione; ○ 5 wychowanków przeszło na świadczenie na kontynuowanie nauki; ○ 4 dzieci przeszło do instytucjonalnej pieczy zastępczej; ○ 9 pełnoletnich wychowanków opuściło rodzinną pieczę zastępczą i pobrało wszelkie przysługujące im świadczenia związane z usamodzielnieniem; ○ 24 wychowanków pobierało świadczenie na kontynuowanie nauki, w tym 17 wychowanków, którzy opuścili rodzinne formy pieczy zastępczej oraz 7 wychowanków opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą.

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza danych za okres od 2012 roku do 2019 roku wskazuje, iż zarówno liczba dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jak również liczba funkcjonujących rodzin zastępczych ma tendencję malejącą i wpisuje się w założenia ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Udział dzieci i młodzieży w ogólnej populacji naszego kraju maleje nieprzerwanie od lat 90-tych ub. wieku. Zgodnie z danymi GUS w latach 1984-2003 systematycznie spadała liczba urodzeń (z 724 tys. w 1983 r. do 351 tys. w 2003 r.), co decydowało o stałym zmniejszaniu się liczebności dzieci i młodzieży. Zmiana kierunku tej tendencji pojawiła się w 2004 roku - liczba urodzeń w każdym następnym roku była wyższa niż w poprzednim. Obserwowany wówczas wzrost liczby urodzeń był jednak związany z przemianami struktury ludności Polski, ponieważ do wieku zdolności rozrodczej doszedł wyższy z lat 1982-1984. W 2009 r., przy rosnącej liczbie urodzeń, nastąpiło zwolnienie tempa przyrostu, a w 2010 r. liczba urodzeń była już niższa niż w poprzednim roku. Spadek liczby urodzeń trwa nadal. Natomiast spadek liczby rodzin zawodowych i niezawodowych wynika z braku zainteresowania pełnieniem funkcji rodzin zastępczych. Szczególnie dotkliwy jest brak rodzin zawodowych pełniących funkcje pogotowia rodzinnego i specjalistycznych, do których mogłyby być kierowane dzieci z deficytami wychowawczymi lub zdrowotnymi. Niewystarczająca liczba chętnych może wynikać z przeszkód natury psychologicznej: braku gotowości do podjęcia odpowiedzialności za wychowanie dzieci, które mogą potencjalnie sprawiać trudności opiekuńczo-wychowawcze; nieustabilizowanej własnej sytuacji rodzinnej, finansowej, mieszkaniowej, zawodowej; mylnego pojmowania funkcji rodziny zastępczej i roli, jaką powinna pełnić; braku gotowości do poświęcenia czasu własnego na realizację wymagań wynikających z ustawy, tj. współdziałania z koordynatorem, udziału w posiedzeniach okresowej oceny dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej. Inne problemy stanowiące barierę w pozyskiwaniu kandydatów to: negatywny obraz rodzin zastępczych w mediach, związany z nagłaśnianiem incydentalnych, ale szczególnie bulwersujących nieprawidłowości w ich funkcjonowaniu, przy jednoczesnym braku zainteresowania pozytywnymi przykładami rodzicielstwa zastępczego; obawy kandydatów przed: kontaktami z rodzicami biologicznymi dzieci, obserwacją ze strony środowiska lokalnego i różnych instytucji, opinią środowiska, że kandydaci decydują się zostać rodziną zastępczą w celu pozyskania dodatkowego źródła utrzymania; brak dostępu do nieodpłatnych specjalistycznych usług medycznych i terapeutycznych dla dzieci z rodzin zastępczych, czy też długotrwałość procedur sądowych w kwestii uregulowania prawnej sytuacji dziecka.

3.2.1. Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2021-2023

Na terenie Powiatu Wadowickiego stale podejmowane są działania ukierunkowane na rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, w szczególności rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka. Powyższa forma wsparcia małoletnich znajdujących się w trudnej sytuacji rodzinnej, umożliwia stworzenie im optymalnych warunków opiekuńczo-wychowawczych i rozwojowych. Umieszczanie, zwłaszcza dzieci w wieku poniżej 10 roku życia w rodzinnej pieczy zastępczej sprzyja nawiązywaniu terapeutycznych więzi z opiekunami, odbudowie poczucia bezpieczeństwa i poczucia własnej wartości, a w dalszej perspektywie usprawnienie procesu pomocy dziecku w zabezpieczeniu jego potrzeb zdrowotnych, edukacyjnych, społecznych i emocjonalnych. Ponadto pobyt w rodzinnej pieczy zastępczej sprzyja indywidualizacji wsparcia, z uwzględnieniem osobistych potrzeb wychowanka, także po uzyskaniu przez niego pełnoletności.

Do Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej stale wpływają zapytania o umieszczenie dzieci pochodzących z innych powiatów w pieczy na terenie powiatu wadowickiego. Dotychczas dzieci, pochodzące z terenu powiatu wadowickiego, których sytuacja życiowa wymagała udzielenia zabezpieczenia w formie umieszczenia w pieczy zastępczej były umieszczane

w formach pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego. Zaznaczyć należy, że wszystkie dzieci poniżej 10 roku życia były zabezpieczane wyłącznie w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

Zapotrzebowanie na tworzenie nowych form rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności form zawodowych i specjalistycznych, jest duże. Zgodnie z założeniami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w Powiecie Wadowickim, w latach 2021-2023 planowane jest utworzenie 1 zawodowej rodziny zastępczej. Plan ten może ulec zmianie w związku z bieżącymi okolicznościami.

Tabela 29. Limit zastępczych rodzin zawodowych.

Typ zawodowej rodziny zastępczej	Rok		
	2021	2022	2023
Pogotowie rodzinne	2	2	2
Specjalistyczna rodzina zastępcza	1	1	1
Zawodowa rodzina zastępcza	6	7	8
Rodzinny Dom Dziecka	2	3	3
OGÓŁEM	11	13	14

Źródło: Opracowanie własne.

3.3. Instytucjonalna piecza zastępcza

Na terenie Powiatu Wadowickiego zadania w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej realizuje Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza w Radoczy, która zapewnia wychowankom opiekę i wychowanie, poprzez stworzenie warunków do bezpiecznego rozwoju psychofizycznego, dostępu do przysługujących świadczeń zdrowotnych, realizacji obowiązku szkolnego oraz wypoczynku, zgodne z wymaganymi standardami opieki i wychowania. Placówka zapewnia całodobową opiekę i wychowanie dzieciom w sytuacji braku możliwości umieszczenia ich w rodzinnych formach pieczy zastępczej lub gdy z innych ważnych względów umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej nie jest zasadne. Do dnia 31.08.2019 r. Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza w Radoczy działała wraz z Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej jako jednostka FENIKS POW i OIK w Radoczy. Od dnia 01.09.2019 r. Placówka funkcjonuje jako samodzielna jednostka.

W ostatnich latach główną przyczyną wydania stosownych skierowań do Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Radoczy była niewydolność opiekuńczo – wychowawcza rodziców oraz nierealizowanie obowiązku szkolnego przez wychowanków.

W tabeli nr 32 zestawiono liczbę wychowanków przebywających w Placówce w latach 2017-2019 z uwzględnieniem ich płci i wieku. Należy zaznaczyć, że wychowankowie przebywający w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej w Radoczy otrzymywali niezbędną pomoc i wsparcie w realizacji obowiązku szkolnego. W latach 2017-2019 wychowankom potrzebującym indywidualnej pomocy organizowana była pomoc w formie korepetycji przedmiotowych.

Tabela 30. Liczba wychowanków przebywających w POW w Radoczy w latach 2017-2019 (stan na dzień 31.12.).

Rok	Wiek	Liczba wychowanków		
		Ogółem	Chłopcy	Dziewczęta
2017	do 18 r.ż.	18	7	11
	pow. 18 r.ż.	9	5	4
2018	do 18 r.ż.	20	10	10
	pow. 18 r.ż.	7	3	4
2019	do 18 r.ż.	22	8	14
	pow. 18 r.ż.	2	0	2

Opracowanie: PCPR Wadowice

Tabela 31. Liczba wychowanków umieszczonych w POW w Radoczy w latach 2017-2019.

Rok	Liczba wychowanków		
	Ogółem	Chłopcy	Dziewczęta
2017	8	3	5
2018	9	5	4
2019	9	3	6

Opracowanie: PCPR Wadowice

Tabela 32. Przyczyny opuszczenia instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2017-2019.

Rok	Przyczyna opuszczenia	Chłopcy	Dziewczęta
2017	Usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków	1	0
	Powrót pod opiekę rodziców biologicznych	0	1
	Inne, w tym samowolne opuszczenie placówki	2	0
2018	Usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków	4	4
	Powrót pod opiekę rodziców biologicznych	0	0
	Inne, w tym samowolne opuszczenie placówki	0	1
2019	Usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków	6	4
	Powrót pod opiekę rodziców biologicznych	2	1
	Inne, w tym samowolne opuszczenie placówki	0	1

Źródło: Opracowanie własne.

Placówka Opiekuncho – Wychowawcza w Radoczy zapewnia wychowankom, w ramach organizacji czasu wolnego oraz rozwoju społecznego, dostęp do różnorodnych form aktywnego spędzania czasu, m.in. wyjazdów na basen, lodowisko, do kina, wycieczki oraz inne wyjścia zgodnie z propozycjami samych wychowanków np. na lody, pizzę. Dotychczas wychowankowie POW pod opieką wychowawców organizowali zabawy przy ognisku, wspólne grillowanie, wycieczki piesze po okolicy, wycieczki rowerowe. Uczestniczyli w zajęciach na siłowni, zajęciach sportowych, zajęciach na sali komputerowej, zajęciach kulinarnych, zajęciach artystycznych: muzycznych, plastycznych (dekorowanie budynku, wykonywanie gazetki). W placówce regularnie, co tydzień, prowadzone są zajęcia socjoterapeutyczne. Organizowane są także imprezy okolicznościowe typu osiemnaste urodziny wychowanków, wspólnie obchodzone są święta.

W latach 2017-2019 działania placówki były ukierunkowane na zapewnienie wychowankom optymalnych warunków do wszechstronnego rozwoju psychofizycznego, poczucia bezpieczeństwa, odbudowy poczucia własnej wartości, wzmocnienia kompetencji szkolnych, zdobycia doświadczeń życiowych i umiejętności radzenia sobie w nowych warunkach i nowym

otoczeniu, przyswojenia społecznie akceptowanych zasad i norm współżycia społecznego oraz kultury czasu wolnego i wypoczynku.

Aktualnie Powiat Wadowicki podejmuje działania zmierzające do zmniejszenia liczby miejsc w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej w Radoczy. Planowany termin zakończenia powyższego procesu zmniejszenia liczby miejsc oraz powołanie nowej placówki przypada na IV kwartał 2021 roku. Termin ten wynika z konieczności wykonania szeregu działań o charakterze administracyjnym, w następstwie czego zostanie dostosowany budynek, w którym znajdują miejsce dwie odrębne placówki dla nie więcej niż 14 osób każda. W związku z powyższym, Powiat Wadowicki zwrócił się do Wojewody Małopolskiego z wnioskiem o przesunięcie terminu realizacji zadania wynikającego z art. 230 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

3.4. Świadczenia i odpłatności

Powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki na opiekę i wychowanie małoletniego w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, wydatki na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie. Wysokość kwot świadczeń przysługujących rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz wysokość pomocy dla osoby usamodzielnianej począwszy od dnia 01.06.2018 roku została zwaloryzowana wskaźnikiem wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych.

Tabela 33. Świadczenia pieniężne dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka udzielone w latach 2017-2019.

Rok	Świadczenie pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej	Dodatek wychowawczy „500 plus”	Świadczenie „Dobry Start”
2017	1 894 464,05zł	899 580,24 zł	-
2018	1 814 775,00 zł	830 297,16 zł	45 300,00 zł
2019	1 764 28,00 zł	795 891,82 zł	40 500,00 zł

Źródło: Opracowanie własne.

Obecnie świadczenia dla rodzin zastępczych na każde umieszczone dziecko wynoszą odpowiednio:

- **694 złotych miesięcznie** – w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej;
- **1052 złotych miesięcznie** - w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka;
- **211 złotych miesięcznie** - dodatek na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności;
- **raz w roku** - dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka w wieku 6 do 18 roku życia;
- **jednorazowo** świadczenia na pokrycie kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka;

- **jednorazowo lub okresowo** - świadczenia na pokrycie kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki;
- **500 zł miesięcznie** – dodatek wychowawczy 500 plus;
- **300 zł** – raz w roku świadczenie na częściowe pokrycie wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego.

W tabeli 33 przedstawiono szczegółowe zestawienie kwot wypłaconych rodzinom zastępczym w latach 2017-2019.

Powiat Wadowicki w latach 2017-2019 realizował porozumienia dotyczące pokrywania kosztów utrzymania dzieci pochodzących z terenu Powiatu Wadowickiego, a umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów. Jednocześnie realizowano porozumienia dotyczące zwrotu kosztów utrzymania dzieci pochodzących z innych powiatów, a umieszczonych w rodzinach zastępczych w Powiecie Wadowickim. W poniższej tabeli zestawiono informacje na temat liczby dzieci oraz wysokości wydatków i dochodów z tytułu umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

Tabela 34. Porozumienia z innymi powiatami w zakresie umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej w latach 2017-2019.

Rok	Liczba dzieci pochodzących z Powiatu Wadowickiego umieszczonych w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów	Wydatki powiatu	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego pochodzących z innych powiatów	Dochody
2017	32	347 779,26 zł	23	299 928,61 zł
2018	31	294 024,40 zł	24	363 569,38 zł
2019	26	277 023,68 zł	24	315 642,91 zł

Źródło: Opracowanie własne.

W latach 2017-2019 r. wszczynano postępowania o ustalenie opłaty za pobyt dzieci w pieczy zastępczej w stosunku do rodziców biologicznych. Po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego i analizie zebranych materiałów wydawano w stosunku do ww. decyzje dotyczące odstąpienia od ustalenia opłaty za pobyt dzieci w rodzinnej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej. Decyzje o dostąpieniu od ustalenia opłaty zostały wydane na mocy uchwał Rady Powiatu w Wadowicach w sprawie określenia szczegółowych warunków umorzenia w całości lub w części, łącznie z odsetkami, odroczenia terminu płatności, rozłożenia na raty lub odstępowania od ustalenia opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej lub dziecka pozbawionego opieki i wychowania rodziców dziecka umieszczonego w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym lub w zakładzie rehabilitacji leczniczej przez sąd. Główne przyczyny odstąpienia od ustalenia opłaty to m.in.: brak dochodu, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, korzystanie osób ze świadczeń pomocy społecznej, jak również wpłacanie przez osoby zobowiązane alimentów (sądowych i dobrowolnych) na rzecz dzieci przebywających w rodzinach zastępczych. W większości przypadków rodzice biologiczni dzieci oprócz niewydolności wychowawczej, pozostają w bardzo trudnej sytuacji socjalno-bytowej, która skutkuje objęciem pomocą finansową, przez właściwe Ośrodki Pomocy Społecznej (informacje potwierdzone w opinii asystenta rodziny lub pracownika socjalnego). Zaznaczyć także należy, iż często występują trudności w ustaleniu faktycznej sytuacji socjalno-bytowej rodziców biologicznych z uwagi na brak z ich strony chęci do współpracy z instytucjami pomocy społecznej, występujący problem z uzależnieniem zobowiązanych, jak również niechęć do podjęcia jakichkolwiek działań mających na celu przejęcie opieki nad dziećmi oraz nieprzebywanie pod

podanym adresem. Postępowanie administracyjne wielokrotnie jest długotrwałe, ponieważ wydanie ostatecznej decyzji wymaga ustalenia miejsca pobytu oraz sytuacji socjalno-bytowej zobowiązanych, którzy przebywają w kraju i za granicą.

Tabela 35. Opłata rodziców biologicznych za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w latach 2017-2019.

Rok	2017	2018	2019
Liczba wszczętych postępowań o ustalenie opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej	191	174	156
Liczba wydanych decyzji o odstąpieniu ustalenia opłaty	162	160	150

Źródło: Opracowanie własne.

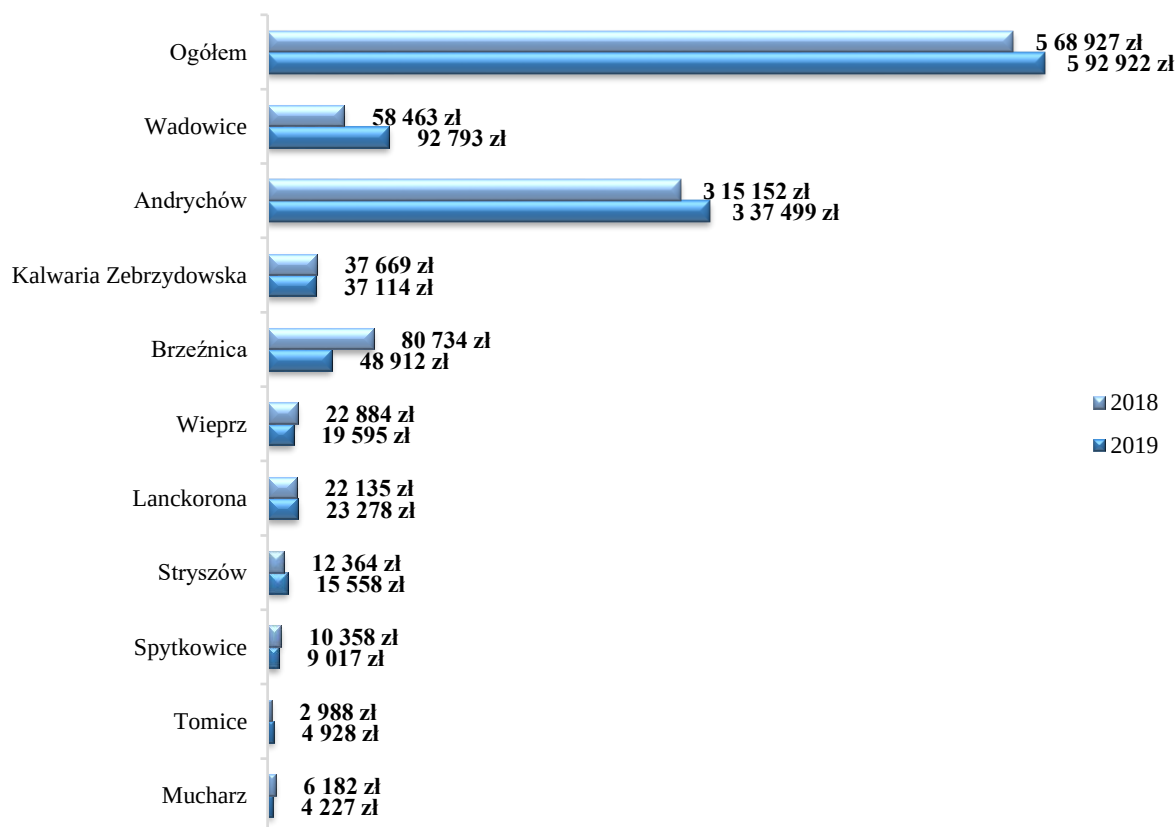
Ponadto Powiat Wadowicki ponosił koszty pobytu 3 małoletnich w Zakładach Opiekuńczo-Lecznicznych. W tabeli nr 36 zamieszczono wysokość wydatkowanych środków oraz dochód powiatu z tytułu odpłatności gmin pochodzenia dzieci.

Tabela 36. Umieszczenia w Zakładach Opiekuńczo-Lecznicznych w latach 2017-2019.

Rok	Liczba dzieci umieszczonych przez Sąd w Zakładach Opiekuńczo-Lecznicznych	Koszt pobytu w Zakładach Opiekuńczo-Lecznicznych	Odpłatność gmin pochodzenia (dochód powiatu)
2017	3	62 608,86 zł	22 430,65 zł
2018	3	73 788,00 zł	30 257,95 zł
2019	3	77 936,40 zł	37 375,61 zł

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 6. Koszty poniesione przez gminy z Powiatu Wadowickiego w związku z umieszczeniem dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2018-2019 (w tym w Zakładach Leczniczo-Opiekuńczych).

Źródło: Opracowanie własne.

W 2019 r. w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 124 dzieci, które pochodziły z terenu Powiatu, w stosunku do których gminy zobowiązane były do ponoszenia wydatków za ich opiekę i wychowanie. Gmina ponosi wydatki w wysokości 10%, 30% lub 50% w zależności od okresu w jakim dziecko przebywa już w pieczy zastępczej.

3.5. Usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

Na mocy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, usamodzielnianym wychowankom, którzy po osiągnięciu pełnoletności, opuścili rodzinną bądź instytucjonalną pieczę zastępczą, przysługuje pomoc finansowa na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie.

- a) **Pomoc na kontynuowanie nauki** jest przyznawana w wysokości **526 zł** miesięcznie, na czas nauki, jednak nie dłużej niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 25 roku życia. Nie obowiązuje tu kryterium dochodowe.
- b) **Pomoc na usamodzielnienie** można przyznać osobie usamodzielnianej nie później niż do ukończenia przez nią 26 roku życia, która
 - opuściła spokrewnioną rodzinę zastępczą po nie mniej niż trzech latach pobytu, wynosi **3470 zł**;
 - opuściła niezawodową rodzinę zastępczą, zawodową rodzinę zastępczą, Rodzinny Dom Dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, w wysokości:
 - nie mniej niż **6939 zł**, w przypadku przebywania w pieczy zastępczej przez okres powyżej 3 lat;
 - nie mniej niż **3470 zł**, w przypadku przebywania w pieczy zastępczej przez okres od 2 do 3 lat;
 - nie mniej niż **1735 zł**, w przypadku przebywania w pieczy zastępczej przez okres od 1 do 2 lat.
- c) **Pomoc na zagospodarowanie** można przyznać osobie usamodzielnianej nie później niż do ukończenia przez nią 26 roku życia, jednorazowo w wysokości nie niższej niż **1577 zł**, a w przypadku osoby legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w wysokości nie niższej niż **3154 zł**. Ww. pomoc może być udzielona w formie rzeczowej.

Tabela 37. Pomoc na kontynuowanie nauki wypłacona w latach 2017-2019.

Rok	Rodzinna piecza zastępcza		Placówki opiekuńczo-wychowawcze		Młodzieżowe Ośrodki-Wychowawcze	
	Liczba osób	Łączna wysokość pomocy	Liczba osób	Łączna wysokość pomocy	Liczba osób	Łączna wysokość pomocy
2017	34	121 168,03zł	9	39 786,81 zł	4	17 047,80 zł
2018	20	97 809,72 zł	9	39 055,73 zł	2	7 232,40 zł
2019	24	103 243,84 zł	10	43 494,77 zł	1	3 099,60 zł

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 38. Pomoc na usamodzielnienie wypłacona w latach 2017-2019.

Rok	Rodzinna piecza zastępcza		Placówki opiekuńczo-wychowawcze		Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze	
	Liczba osób	Łączna wysokość pomocy	Liczba osób	Łączna wysokość pomocy	Liczba osób	Łączna wysokość pomocy
2017	17	62 760,00 zł	2	8 250,00zł	0	0
2018	16	75 076,00zł	9	29 067,00zł	0	0
2019	15	74 932 zł	7	41 165 zł	1	5289,00 zł

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 39. Pomoc na zagospodarowanie wypłacona w latach 2017-2019.

Rok	Rodzinna piecza zastępcza		Placówki opiekuńczo-wychowawcze		Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze	
	Liczba osób	Łączna wysokość pomocy	Liczba osób	Łączna wysokość pomocy	Liczba osób	Łączna wysokość pomocy
2017	17	35 500 zł	1	1 500,00 zł	0	0
2018	9	17 731,00 zł	2	3500,00zł	0	0
2019	14	31 270 zł	4	11 131 zł	1	1 800 zł

Źródło: Opracowanie własne.

Usamodzielnienie wychowanka opuszczającego rodzinną bądź instytucjonalną pieczę zastępczą jest procesem wieloetapowym, który formalnie rozpoczyna się nie później niż na rok przed ukończeniem przez niego 18 roku życia. Wyznaczony zostaje wówczas opiekun usamodzielnienia, czyli osoba pozostająca w kontakcie z wychowankiem, deklarująca chęć czuwania nad procesem jego usamodzielnienia. Na miesiąc przed ukończeniem 18 roku życia wychowanek, wraz z opiekunem usamodzielnienia sporządza Indywidualny Program Usamodzielnienia, w którym ujmuje swoje plany dotyczące miejsca zamieszkania po opuszczeniu pieczy zastępczej, planów dotyczących edukacji, terminów skorzystania z przysługującej pomocy finansowej, itp. Po osiągnięciu przez wychowanka pełnoletności, ww. dokument stanowi punkt odniesienia dla oferowanej pomocy i wsparcia w ramach systemu pieczy zastępczej. W porozumieniu z opiekunem usamodzielnienia wychowanek może dokonać zmian w IPU, które zatwierdza Dyrektor PCPR w Wadowicach. Za osobę w pełni usamodzielnioną uznaje się wychowanka, który zrealizował założenia zawarte w IPU lub poinformował pisemnie o zakończeniu procesu usamodzielnienia oraz przedstawił Ocenę Procesu Usamodzielnienia sporządzoną wraz z opiekunem usamodzielnienia i zatwierdzoną przez Dyrektora PCPR. Niezależnie od podjętej decyzji o usamodzielnieniu, wychowanek ma prawo do otrzymania świadczeń na usamodzielnienie oraz zagospodarowanie w formie rzeczowej, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Wychowankowie, którzy po opuszczeniu pieczy zastępczej, mają problemy mieszkaniowe, mieli możliwość korzystania ze wsparcia powiatu poprzez pobyt w mieszkaniu chronionym. W 2017 roku z ww. formy pomocy skorzystało troje wychowanków, rok później była to 1 osoba.

Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że w Powiecie Wadowickim największą grupę osób usamodzielnianych stanowią wychowankowie, którzy nie ukończyli 21 roku życia, mimo iż ostateczny termin zakończenia ww., procesu może zostać wydłużony nie później niż do ukończenia przez nich 26 roku życia. Często decyzja wychowanka o całkowitym usamodzielnieniu się jest podejmowana pod wpływem silnych emocji, potrzebie decydowania o sobie samym, znużenia nauką i chęcią podjęcia pracy, celem zwiększenia swoich dochodów. Młodzież skuszona

perspektywą łatwego zarobku decyduje się na zakończenie procesu usamodzielnienia, co często wiąże się z przerwaniem nauki. Jednak jest to krok w dłuższej perspektywie nieprzemysłany, ponieważ uzyskanie w krótkim czasie stałego źródła dochodu jest często dla nich nieosiągalne, a brak wykształcenia lub wykształcenie niepełne przekłada się na jakość podejmowanego zatrudnienia. Efektem czego osoby opuszczające pieczę zastępczą, prezentują bierną postawę na rynku pracy, mają niską motywację do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych i wykształcenia oraz poprawy warunków mieszkaniowych.

Z powyższej analizy wynika również fakt, że wraz z upływem lat coraz mniej wychowanków decyduje się na długotrwały pobyt w pieczy zastępczej, tzn. do 25 roku życia. Coraz częściej wychowankowie składają wnioski o pomoc na kontynuowanie nauki, odchodząc z rodziny zastępczej i decydując się na powrót do środowiska rodzinnego, nierzadko wracając do punktu wyjścia.

Mając na uwadze dobro wychowanków, także po opuszczeniu struktur systemu pieczy zastępczej, należy nieprzerwanie dążyć do uzyskania wysokiego standardu opieki nad usamodzielnianymi wychowankami pieczy zastępczej, uwzględniającego przede wszystkim działania ukierunkowane na poprawę i wzmacnianie ich potrzeb emocjonalnych, rozwój osobisty, motywację do podnoszenia kwalifikacji, tworzenie optymalnych warunków do rozwijania samodzielności i wzmacniania kompetencji społecznych, oraz umiejętności w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego i załatwiania spraw urzędowych. Jednym z ważniejszych aspektów rozwoju systemu wsparcia młodzieży usamodzielniającej się, jest stałe doskonalenie i rozwój kompetencji osób świadczących pomoc.

IV. Analiza SWOT

Analiza SWOT jako narzędzie, które pozwala na ukazanie zarówno mocnych, jak i słabych stron funkcjonowania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej w powiecie wadowickim oraz szans i zagrożeń, jakie podejmowane działania za sobą niosą. Staje się ono pomocne podczas planowania i ustalania kierunków rozwoju.

Tabela 40. Analiza SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
⇒ wykształcenie i kwalifikacje zawodowe osób pracujących na rzecz dziecka i rodziny w powiecie wadowickim ⇒ współpraca międzyinstytucjonalna ⇒ dostępność poradnictwa specjalistycznego (psychologicznego, pedagogicznego i prawnego) oferowanego przez ORPZ ⇒ funkcjonowanie na terenie powiatu 2 Rodzinnych Domów Dziecka, 6 zawodowych rodzin zastępczych oraz 1 zawodowej rodziny zastępczej pełniące funkcję pogotowia rodzinnego ⇒ organizowanie w ramach działalności ORPZ szkoleń dla kandydatów zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej ⇒ organizowanie szkoleń tematycznych dla opiekunów zastępczych, podnoszących ich kompetencje w ramach pełnionej funkcji ⇒ prowadzenie działań na rzecz promocji idei rodzicielstwa zastępczego na terenie powiatu ⇒ prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych ⇒ organizowanie spotkań grupy roboczej dla asystentów rodziny i pracowników socjalnych z terenu powiatu ⇒ pozyskiwanie wolontariuszy wspierających rodziny zastępcze ⇒ funkcjonowanie placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie powiatu ⇒ niski koszt utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej w porównaniu do innych powiatów ⇒ wspieranie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia	⇒ funkcjonowanie 1 zawodowej rodziny zastępczej pełniące funkcję pogotowia rodzinnego ⇒ mała liczba organizacji działających na rzecz wsparcia dziecka i rodziny w gminach wiejskich powiatu ⇒ zaniebywanie obowiązków opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców biologicznych względem dzieci ⇒ dziedziczenie negatywnych wzorców rodzicielskich w środowiskach dysfunkcyjnych ⇒ niechęć bądź wstyd osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej do korzystania z poradnictwa specjalistycznego ⇒ brak osób z wykształceniem kierunkowym chętnych do podejmowania pracy na stanowisku asystenta rodziny (umowy cywilno-prawne, niepewne, ograniczone czasowo okresy zatrudnienia, często w ramach projektów, specyfika pracy w dysfunkcyjnym środowisku, niskie zarobki) ⇒ brak mieszkań chronionych dla wychowanków pieczy zastępczej oraz środków na ich utworzenie ⇒ brak placówki opiekuńczo-wychowawczej spełniającej standardy
SZANSE	ZAGROŻENIA
⇒ wzrost liczby kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej ⇒ skrócenie okresu pobytu dzieci w pieczy zastępczej poprzez powrót do rodziny biologicznej lub w przypadku dzieci z uregulowaną sytuacją prawną możliwość przysposobienia ⇒ profesjonalizacja kadr ORPZ i POW	⇒ wypalenie zawodowe funkcjonujących na terenie powiatu rodzin zastępczych oraz osób pracujących w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej ⇒ brak współpracy ze strony rodziców biologicznych ukierunkowanej na powrót dziecka do rodziny ⇒ trudności we współpracy z innymi instytucjami zaangażowanymi w pomoc dziecku i rodzinie ⇒ problemy wychowawcze w pieczy zastępczej ⇒ brak kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zgłaszających się z własnej woli

V. Cele Programu

Głównym celem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023 jest rozwój nowych i wsparcie istniejących form rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz usprawnienie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

Odebranie dziecka z rodziny biologicznej, zgodnie z założeniem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, powinno być rozwiązaniem brany pod uwagę po wyczerpaniu innych możliwości wsparcia dziecka i rodziny. W sytuacji, kiedy zagrożone jest zdrowie i życie małoletniego dziecka podejmowane są działania interwencyjne zgodnie z art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W momencie umieszczenia dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej, celem podmiotów organizujących i realizujących ww. zadanie jest zapewnienie optymalnych warunków do rozwoju i wychowania w poczuciu godności osobowej dziecka. Realizacja tego zadania jest oparta na tworzeniu nowych i rozwoju istniejących form rodzinnej pieczy zastępczej. Niezwykle istotnym elementem ww. systemu wsparcia jest pomoc w procesie usamodzielniania się pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, którego przebieg zależy od wielu czynników.

Planując działania na lata 2021-2023, uwzględniono następujące cele szczegółowe:

1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym nabór i szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej
2. Wsparcie istniejących rodzin zastępczych
3. Podnoszenie standardów w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej
4. Pomoc pełnoletnim wychowankom rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia
5. Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie wsparcia dziecka i rodziny.

Organizacja systemu pieczy zastępczej wymaga podejmowania szeregu interdyscyplinarnych działań, które przyporządkowano w poniższej tabeli do poszczególnych celów.

Tabela 41. Ad. 1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym nabór i szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Lp.	Działania	Wskaźniki	Przewidywane efekty
1.	Pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze poprzez prowadzenie działalności informacyjnej i promującej rodzicielstwo zastępcze jako pożądaną formę wsparcia dziecka i rodziny	Liczba zgłoszeń Liczba przeprowadzonych kampanii i działań	Zwiększenie liczby osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej
2.	Diagnoza sytuacji osobistej kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	Liczba osób objętych diagnozą	Wyłonienie kandydatów posiadających predyspozycje i spełniających kryteria ustawowe do pełnienia pieczy zastępczej nad dzieckiem
3.	Sporządzanie opinii o posiadaniu predyspozycji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej	Liczba sporządzonych opinii	Pełnienie pieczy zastępczej przez osoby posiadające odpowiednią motywację i pożądane kompetencje opiekuńczo-wychowawcze
4.	Tworzenie nowych rodzin zastępczych posiadających odpowiednie przygotowanie	Liczba dzieci umieszczanych w rodzinnych formach pieczy zastępczej	Usprawnienie systemu pieczy zastępczej, wzrost liczby profesjonalnie przygotowanych środowisk rodzinnych gotowych pełnić pieczę zastępczą nad dziećmi znajdującymi się w trudnej sytuacji rodzinnej
5.	Prowadzenie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej	Liczba przeprowadzonych szkoleń Liczba osób, które ukończyły szkolenie	Wzrost poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie sprawowania pieczy zastępczej nad dzieckiem

Tabela 42. Ad. 2. Wsparcie istniejących rodzin zastępczych.

Lp.	Działania	Wskaźniki	Przewidywane efekty
1.	Otoczenie rodzin zastępczych profesjonalnym wsparciem ze strony ORPZ	Liczba pracowników ORPZ Liczba rodzin objętych wsparciem	Poprawa jakości współpracy
2.	Organizowanie grup wsparcia dla rodzin zastępczych	Liczba spotkań Liczba osób biorących udział w spotkaniach	Wzmocnienie rodzin zastępczych w zmaganiu się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz trudnościami związanymi z pełnieniem funkcji rodziny zastępczej
3.	Organizowanie specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i prawnego dla opiekunów i wychowanków pieczy zastępczej	Liczba porad Liczba osób korzystających z poradnictwa	Usprawnienie procesu wsparcia i pomocy rodzinom zastępczym, niwelowanie deficytów i zaniedbań, poprawa funkcjonowania dzieci i opiekunów
4.	Prowadzenie działalności szkoleniowej dla osób pełniących funkcję rodziny zastępczej	Liczba szkoleń Liczba osób biorących udział w szkoleniu	Wzrost kompetencji opiekuńczo-wychowawczych opiekunów oraz posiadanej przez nich specjalistycznej wiedzy dot. potrzeb dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej oraz obowiązujących przepisów prawa
5.	Zapewnienie wystarczającej ilości środków w budżecie powiatu na bieżącą działalność na rzecz rozwoju pieczy zastępczej	Liczba osób pobierających świadczenia Kwota wypłaconych świadczeń	Poprawa warunków bytowych dzieci przebywających w pieczy zastępczej Zabezpieczenie potrzeb bytowych rodzin zastępczych
6.	Kontynuowanie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz poprawy sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	Liczba osób i instytucji, z którymi nawiązano kontakt	Usprawnienie systemu wsparcia dziecka i rodziny na terenie powiatu
7.	Nawiązanie i podtrzymanie współpracy z rodzicami biologicznymi i krewnymi wychowanków pieczy zastępczej	Liczba osób, z którymi nawiązano kontakt Liczba kontaktów/spotkań Liczba dzieci powracających pod pieczę rodziców biologicznych	Wzrost liczby dzieci powracających do wydolnych opiekuńczo i wychowawczo rodzin naturalnych lub rodzin zastępczych, z którymi są spokrewnione

Tabela 43. Ad. 3. Podnoszenie standardów opiekuńczo-wychowawczych w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej.

Lp.	Działania	Wskaźniki	Przewidywane efekty
1.	Reorganizacja Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Radocy	Liczba placówek Liczba wychowanków przebywających w placówce	Utworzenie dwóch 14-osobowych placówek w IV kwartale 2021
2.	Zapewnienie profesjonalnej kadry wychowawców	Liczba osób zatrudnionych w placówce	Utrzymanie wysokiego standardu opieki oraz kształtowanie pożądanych postaw wychowanków poprzez modelowanie
3.	Organizowanie specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i prawnego dla wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej	Liczba osób korzystających	Poprawa funkcjonowania psychospołecznego dzieci i młodzieży, wzrost kompetencji oraz poczucia własnej wartości wychowanków
4.	Prowadzenie diagnoz psychofizycznych dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	Liczba przeprowadzonych diagnoz	Dopasowanie odpowiednich oddziaływań opiekuńczo-wychowawczych, pomocy specjalistycznej oraz wymagań stawianych wobec dziecka
6.	Prowadzenie działalności szkoleniowej dla kadry wychowawców i specjalistów	Liczba szkoleń Liczba osób biorących udział w szkoleniu	Wzrost kompetencji opiekuńczo-wychowawczych opiekunów oraz posiadanej przez nich specjalistycznej wiedzy dot. potrzeb dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej oraz obowiązujących przepisów prawa
7.	Zapewnienie wystarczającej ilości środków w budżecie powiatu na bieżącą działalność na rzecz rozwoju instytucjonalnej pieczy zastępczej	Liczba wychowanków przebywających w POW Wydatkowana kwota	Poprawa warunków bytowych dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej
8.	Kontynuowanie współpracy międzyinstytucjonalnej (z OPS, NGO, MUW, ROPS, szkoły, służba zdrowia, itp.) na rzecz poprawy sytuacji dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	Liczba osób i instytucji, z którymi nawiązano kontakt	Usprawnienie systemu wsparcia dzieci i młodzieży przebywających w POW
9.	Nawiązanie i podtrzymanie współpracy z rodzicami biologicznymi i krewnymi wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej	Liczba osób, z którymi nawiązano kontakt Liczba kontaktów/spotkań Liczba dzieci powracających pod pieczę rodziców biologicznych	Wzrost liczby dzieci powracających do wydolnych opiekuńczo i wychowawczo rodzin naturalnych lub rodzin zastępczych, z którymi są spokrewnione

Tabela 44. Ad 4. Pomoc pełnoletnim wychowankom rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia.

Lp.	Działania	Wskaźniki	Przewidywane efekty
1.	Udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia	Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia w procesie usamodzielnienia Liczba realizowanych indywidualnych programów usamodzielnienia	Terminowa i rzetelna realizacja założeń Indywidualnego Programu Usamodzielnienia, Wzrost kompetencji społecznych wychowanków, ich zaradności życiowej i samodzielności oraz pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów
2.	Udzielanie wsparcia finansowego w trakcie kontynuowania nauki po opuszczeniu pieczy zastępczej	Liczba wychowanków pobierających świadczenie na kontynuowanie nauki Kwota wypłaconych świadczeń	Zwiększenie szans usamodzielnianej młodzieży na uzyskanie wykształcenia
3.	Udzielanie wsparcia finansowego i rzeczowego usamodzielnianych wychowanków	Liczba wychowanków pobierających przysługujące świadczenia Kwota wypłaconych świadczeń	Zabezpieczenie potrzeb usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej

Tabela 45. Ad 5. Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie wsparcia dziecka i rodziny.

Lp.	Działania	Wskaźniki	Przewidywane efekty
1.	Udział w szkoleniach i konferencjach poświęconych tematyce wsparcia dziecka i rodziny	Liczba szkoleń Liczba osób, które ukończyły szkolenie, wzięły udział w konferencji	Wzrost kompetencji zawodowych kadry PCPR
2.	Nawiązanie współpracy międzyinstytucjonalnej (z OPS, NGO, MUW, ROPS, szkoły, służba zdrowia, itp.) na rzecz poprawy sytuacji dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	Liczba instytucji i osób, z którymi współpracowano	Usprawnienie systemu wsparcia dziecka i rodziny na terenie Powiatu Wadowickiego
3.	Zapewnienie środków finansowych w budżecie powiatu na podnoszenie kwalifikacji osób realizujących zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	Liczba szkoleń Kwota zabezpieczonych środków	Wzrost kompetencji zawodowych kadry PCPR

VI. Monitoring i ewaluacja

Monitoring „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wadowickim na lata 2021 – 2023” odbywać się będzie na podstawie sporządzanej sprawozdawczości z wykonania zadań oraz analizy zbieranych informacji na temat realizacji kierunków działań ujętych w Programie. Informacje te przedkładane będą Radzie Powiatu i Zarządowi Powiatu w corocznym sprawozdaniu z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wadowicach. Program przewidziany jest na trzy lata i ma charakter otwarty i będzie podlegał ewaluacji w zależności od pojawiających się potrzeb.

Spis ilustracji

Spis tabel

Tabela 1. Powiat Wadowicki – wybrane dane demograficzne za lata 2017-2019.	7
Tabela 2. Ruch naturalny ludności w Powiecie Wadowickim w latach 2017-2019.	9
Tabela 3. Obciążenie demograficzne ludności Powiatu Wadowickiego.	9
Tabela 4. Ludność Powiatu Wadowickiego w poszczególnych kategoriach wiekowych w latach 2017-2019.	10
Tabela 5. Ludność Powiatu Wadowickiego w poszczególnych kategoriach wiekowych w latach 2017-2019.	10
Tabela 6. Ludność wiejska i miejska Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.	11
Tabela 7. Migracje na pobyt stały w Powiecie Wadowickim w latach 2017-2019.	11
Tabela 8. Instytucje i podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny w Powiecie Wadowickim.	13
Tabela 9. Obowiązujące Gminne Programy Wspierania Rodziny w gminach Powiatu Wadowickiego.	14
Tabela 10. Liczba rodzin z terenu Powiatu Wadowickiego, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc w latach 2017-2019 - według przyczyn.	15
Tabela 11. Rodziny z terenu Powiatu Wadowickiego posiadające Kartę Dużej Rodziny.	15
Tabela 12. Placówki Wsparcia Dziennego funkcjonujące na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.	16
Tabela 13. Wykaz placówek wsparcia dziennego i instytucji działających na rzecz dzieci i rodzin z terenu Powiatu Wadowickiego wskazanych przez ośrodki pomocy społecznej	16
Tabela 14. Liczba asystentów rodziny i rodzin objętych ich wsparciem na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.	20
Tabela 15. Poradnictwo specjalistyczne świadczone na rzecz dziecka i rodziny w gminach Powiatu Wadowickiego.	21
Tabela 16. Grupy wsparcia i Grupy samopomocowe funkcjonujące na terenie gmin Powiatu Wadowickiego.	22
Tabela 17. Opinie wydane przez ORPZ w latach 2017-2019.	25
Tabela 18. Szkolenia organizowane dla podmiotów realizujących zadania w zakresie pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.	26
Tabela 19. Poradnictwo specjalistyczne dla osób związanych z pieczą zastępczą na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.	27
Tabela 20. Zestawienie szkoleń, w których udział wzięli pracownicy ORPZ w latach 2017-2019.	30
Tabela 21. Dotacja w ramach Programu Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2017-2019.	32
Tabela 22. Rodziny zastępcze w poszczególnych gminach Powiatu Wadowickiego funkcjonujące w latach 2017-2019.	35
Tabela 23. Liczba spraw w zakresie ograniczenia, zawieszenia i pozbawienia władzy rodzicielskiej toczących się w Sądzie Rejonowym w Wadowicach w latach 2017-2019.	35
Tabela 24. Liczba wydanych zarządzeń przez Sąd Rejonowy w Wadowicach w zakresie umieszczenia małoletnich dzieci w pieczy zastępczej w latach 2017-2019.	35
Tabela 25. Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w latach 2012–2019.	36
Tabela 26. Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.	37
Tabela 27. Rodziny zastępcze funkcjonujące na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019 według grup wiekowych* (stan na dzień 31.XII).	37
Tabela 28. Działania Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej w latach 2017-2019.	38
Tabela 29. Limit zastępczych rodzin zawodowych.	41

Tabela 30. Liczba wychowanków przebywających w POW w Radocy w latach 2017-2019 (stan na dzień 31.12.).....	42
Tabela 31. Liczba wychowanków umieszczonych w POW w Radocy w latach 2017-2019.....	42
Tabela 32. Przyczyny opuszczenia instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2017-2019.	42
Tabela 33. Świadczenia pieniężne dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka udzielone w latach 2017-2019.	43
Tabela 34. Porozumienia z innymi powiatami w zakresie umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej w latach 2017-2019.	44
Tabela 35. Opłata rodziców biologicznych za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w latach 2017-2019.....	45
Tabela 36. Umieszczenia w Zakładach Opiekuńczo-Lecznicznych w latach 2017-2019.	45
Tabela 37. Pomoc na kontynuowanie nauki wypłacona w latach 2017-2019.	46
Tabela 38. Pomoc na usamodzielnienie wypłacona w latach 2017-2019.....	47
Tabela 39. Pomoc na zagospodarowanie wypłacona w latach 2017-2019.	47
Tabela 40. Analiza SWOT.....	49
Tabela 41. Ad. 1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym nabór i szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.	51
Tabela 42. Ad. 2. Wsparcie istniejących rodzin zastępczych.....	52
Tabela 43. Ad. 3. Podnoszenie standardów opiekuńczo-wychowawczych w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej. ..	53
Tabela 44. Ad. 4. Pomoc pełnoletnim wychowankom rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia.....	54
Tabela 45 Ad. 5. Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie wsparcia dziecka i rodziny.	54

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności Powiatu Wadowickiego z podziałem na płeć w latach 2017-2019.	8
Wykres 2. Małżeństwa zawarte i rozwody wśród ludności Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019.	12
Wykres 3. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019 według typu.	33
Wykres 4. Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wadowickiego w latach 2017-2019 w poszczególnych typach rodzin (liczba dzieci w ciągu roku).....	34
Wykres 5. Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2017-2019 na terenie Powiatu Wadowickiego.....	34
Wykres 6. Koszty poniesione przez gminy z Powiatu Wadowickiego w związku z umieszczeniem dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2018-2019 (w tym w Zakładach Leczniczko-Opiekuńczych).	45

Spis rysunków

Rysunek 1. Umiejscowienie Powiatu Wadowickiego na tle województwa małopolskiego oraz gminy wchodzące w skład Powiatu.	7
Rysunek 2. Gminy Powiatu Wadowickiego.....	8
Rysunek 3. Piecza zastępcza – podział.	23